

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 25 maj justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2022/23:54 för torsdagen den 8 juni från finansutskottet och
prot. 2022/23:46 för tisdagen den 13 juni från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 3 Livsmedelspolitik

Livsmedelspolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23: MJU18
Livsmedelspolitik
föredrogs.

Anf. 1 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Vi ska i dag debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande 18 *Livsmedelspolitik*. Då känner jag direkt att jag vill lyfta fram frågan om kammarens utsmyckning. I blomvasen bredvid mig här finns det jättefina blommor. Men det finns också ett antal strån, sandlost. Det är ett av våra största problemogräs i svenskt jordbruk och är skördenedsättande. Det minskar helt enkelt livsmedelsproduktionen i Sverige. Det var en parentes, men jag kunde inte låta bli att lägga märke till det.

Fru talman! När man talar om livsmedelspolitik och livsmedelsproduktion kommer man ganska snabbt att tänka på det väder som vi har. Många tycker att det är fantastiskt med solsken och varma dagar med möjlighet till bad och annat. Men svenska jordbrukare befinner sig just nu i en extremt svår situation. Inte bara för våra jordbrukare utan även för våra betesdjur – gräsätare – börjar detta mer och mer likna sommaren 2018. År 2018 satte sina spår för svenskt jordbruk och svensk livsmedelsproduktion under väldigt lång tid. En del av jordbrukarna har inte repat sig än, och detta är fem år sedan. Och nu ser vi att vi är på väg in i en liknande situation. Vissa lantbrukare säger att det redan är värre än 2018.

Gräset har på många håll i Sverige nu skördats för första gången, alltså vinterfodret till våra livsmedelsproducerande djur, och skörden har varit extremt dålig. På vissa håll har skörden varit ned mot 25 procent av normal skörd.

Vad händer då, frågar sig vän av ordning. Ja, om man inte har foder till vintern får man se till att minska antalet djur. Och vi har redan fått signaler om att slaktköerna på våra slakterier börja växa. Det kan många gånger innebära att jordbrukare får skicka djur till slakt som inte är slaktmogna, inte färdiga för att vara livsmedelsproducerande, helt enkelt. Detta ger också ett sämre pris till bonden. Vi ser också att handeln reagerar i detta läge och ser att det finns slaktköer. Det gör att man trycker ned priserna, och priset till bonden blir då lägre.

I takt med stigande räntor får jordbrukarna kanske också sämre betalt för sina slaktdjur. Samtidigt har jordbrukarna under detta år, 2023, stoppat in värden långt över vad de normalt stoppar in i produktionen. Gödselmedlen har varit väldigt dyra, bränslena har varit dyra och utsädena har haft ett högre pris. Det blåser alltså upp till lite grann av en perfekt storm för svenskt jordbruk som ska producera livsmedlen i detta land.

Fru talman! Det är inte utan att man känner en stor oro och en stor klump i magen. Jag är själv lantbrukare med betesdjur och känner av detta och försöker samla vinterfoder till mina djur. Men jag ser också hur kollegor i branschen på riktigt mår väldigt dåligt just nu.

Då börjar vissa höja rösten och tala om krisstöd till jordbruket. Och då står vi där igen – krisstöd till svenskt jordbruk. Vi har så många gånger pratat om krisstöd. Men vi måste vända denna utveckling så att svenskt jordbruk i stället känner att man kan ta ett sämre år med jämna mellanrum utan att politiken skjuter till krisstöd.

Då finns det ett antal saker som vi behöver genomföra och som denna regering har börjat att genomföra. Jag nämnde tidigare slakten, och vi har då till exempel köttkontrollavgifterna. Där ligger vi fortfarande fel jämfört med våra konkurrerande länder. Det behöver vi komma till rätta med. Vi behöver också komma till rätta med det som vi alltid brukar prata om i våra debatter här, alltså regelkrångel, administration, myndigheternas arbete kontra våra livsmedelsproducerande företag.

Det finns ett antal saker som behöver rättas till, men det har också redan nu tillsatts ett antal utredningar. Det handlar om konkurrenskraft i förhållande till vår djurvälstånd och miljötillstånden för livsmedelsföretag. Och regeringen håller just nu på med ett stort arbete kopplat till livsmedelsstrategin – en uppdatering av den strategi som vi alla här har varit väldigt överens om men som egentligen inte har uppfyllt sitt syfte genom att vi har ökat produktionen.

Nu försöker man få fram en livsmedelsstrategi 2.0, och den ska ta sin utgångspunkt ute hos den enskilda lantbrukaren. Det är ju där det börjar. Får vi inte en ökad produktion ute hos den enskilda lantbrukaren kan vi inte heller uppfylla livsmedelsstrategins mål, och dem är vi nog alla här som sagt överens om. Vi behöver nämligen producera mer mat. Vi brukar säga att ungefär 50 procent av svensk mat är importerad. I år kommer den siffran förmodligen att höjas ganska betänkligt om denna torra fortsätter. Som läget ser ut just nu kan vi nog på spannmålssidan se minskningar av skörden på i alla fall 30 procent rakt över. Men om denna torra fortsätter är vi snart nere på halv skörd.

Vi behöver såklart göra ytterligare ett antal saker, och vi behöver skicka signaler från det offentliga ut till svenskt jordbruk om att vi tycker att det är viktigt med svensk mat och svenskt jordbruk, till exempel när det kommer till frågan om offentlig upphandling. Det är en ganska låg procent av den offentligt upphandlade mat som konsumeras i Sverige som är svensk. Det ligger någonstans runt 10 procent av den konsumerade maten. Men det är en otroligt viktig signal att vi från det offentliga visar att gamla och unga – de som faktiskt äter den upphandlade maten och inte kan välja – får äta av den bästa maten, och den bästa maten är, som vi vet, producerad i Sverige. Maten som är producerad i Sverige har en miljö- och klimatpåverkan som är bland de lägsta i världen, och antibiotikaanvändningen vid produktionen av mat är också bland de lägsta i världen. Vi behöver upphandla mer svenskt. Det gör också att vi får en helt annan säkerhet när det kommer till beredskap, försörjningstrygghet och så vidare.

Fru talman! Maten kommer därför att bli världspolitik de kommande åren. Förslagen i Farm to Fork, EU:s livsmedelsstrategi, kommer i grunden att leda till en minskad livsmedelsproduktion. Trender som finns i vissa europeiska länder just nu – till exempel i Tyskland, där man ställer om en del – kommer kanske att leda till en minskad livsmedelsproduktion, vilket kommer att leda till en mindre export. I Nederländerna och i Danmark börjar man föra diskussioner om att minska exporten av livsmedel. Detta är stora exportörer av livsmedel. Och när dessa länder börjar minska sin export, samtidigt som vi har Putins orättfärdiga angreppskrig i Ukraina, börjar det bli oroligt i fråga om maten.

På samma sätt är det när vi ser torra somrar gång på gång, även runt om i världen, det vill säga att produktionen av mat kommer att minska. Det kommer också att leda till att maten blir dyrare. Detta tror jag är otroligt viktigt att ha med sig i denna diskussion, alltså att maten inte kommer att vara billig utan att den kommer att bli dyrare, särskilt om man ska ha bra mat.

Fru talman! I detta läge finns det, om vi inte ska hoppa på tanken om krisstöd direkt, ett antal saker som behöver göras. Vi behöver ta bort alla begränsningar som är koppade till CAP, så att vi kan skörda så mycket som möjligt och även på ytor som vi normalt inte skulle skörda utan har tagit ur produktion. Vi behöver göra det möjligt för bönder i våra kommuner att skörda på ytor som normalt inte skördas.

Jag såg i går att Linköpings kommun var ett gott föredöme när man gick ut och sa till bönderna: Var så goda, ni får skörda gräs och foder på dessa ytor som normalt inte är jordbruksytor. Vi behöver se till att frågan om vatten – möjligheten att i sådana här lägen ta vatten – inte är så svår som den är i dag.

Det finns alltså ett antal olika saker vi behöver lyfta nu, för läget är akut. Nu behöver vi rädda årets livsmedelsproduktion. Men livsmedelsstrategin 2.0 ska leda till att vi räddar även framtidens livsmedelsproduktion i Sverige – och ökar den.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och önskar en god och trevlig sommar till såväl talmannen och hela talmanspresidiet som alla anställda – och framför allt till mina kollegor i miljö- och jordbruksutskottet.

(Applåder)

Anf. 2 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ditt anförande! Det fanns mycket i det som jag håller med om, till exempel att vi måste tänka långsiktigt när det gäller svensk primärproduktion.

Det förändrar dock inte den situation vi har just nu. Långtidsprognosen har ett bra tag talat om att vi står inför en sommar med extremvärme – med hetta. Vi socialdemokrater gick i förra veckan ut med några förslag till regeringen om hur man borde tänka, för även om man ska tänka långsiktigt är det knastertorrt i markerna här och nu. Vi kan ju dansa en regndans, men det verkar inte hända någonting.

Den förra torkan i Sverige, 2018, kostade enligt beräkningar svenskt jordbruk 6–10 miljarder, och man har knappt återhämtat sig sedan dess. Ledamoten pratade om att det måste göras saker här och nu, men en av mina frågor till ledamoten är just vad regeringen gör. Än så länge har i alla fall inte jag hört någonting, utan regeringen har sagt att kommunerna ska öka sin beredskap när det gäller äldrevården. Vi vet ju att både bränder och torka kan slå hårt mot skogs- och jordbruk.

Min andra fråga, kopplat till beredskap i sommar, rör vattentillgången. För att få ta vatten ur sjöar och vattendrag att bevattna grödor med krävs det en anmälan om vattenverksamhet till länsstyrelsen eller ett tillstånd från mark- och miljödomstolen. Därför vill jag passa på att fråga ledamoten om regeringen har någon plan för hur dessa processer ska kunna påskyndas i ett läge där allt fler lantbrukare kommer att bli beroende av utökad bevattning.

Anf. 3 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Socialdemokraterna för frågorna.

Som det inleddes med tror jag att vi är överens om många delar här. Vi ser liknande problem och problembilder, och jag tror också att vi ser ganska liknande lösningar på många av dem.

Det jag tycker är en stor skillnad mot 2018 är att det har funnits en lite bättre beredskap i branschen. Vi har redan sett hur man är igång och hittar lösningar i form av att flytta foder och så vidare. Ibland finns det en del oro gällande det foder man eventuellt kommer att importera i detta läge, för det gör att vi bland annat får in den typ av problemgräs jag nämnde tidigare.

Frågan ställdes vad regeringen gör. Jag vet att det i dag har varit en pressträff med landsbygdsministern och ministern för civilt försvar gällande åtgärder med anledning av torkan. Jag har själv inte bevittnat den och vad som eventuellt har kommit fram där – det får jag väl läsa i efterhand – så jag vet inte exakt vad regeringen planerar just nu.

Det jag vet är att det genom Jordbruksverket redan har satts igång uppdrag gällande att kunna skörda trädor även i kompensationsstödsområden, liksom i kantzoner – olika typer av miljöytor, helt enkelt. Det handlar om att kunna rädda det gräs som eventuellt fortfarande finns och inte är nedbränt.

Vattenfrågan tycker jag också är jätteviktig. Vi vet att det är krångligt, och det såg vi egentligen redan 2018. Vi har ganska god tillgång på färskvatten som vi skulle kunna använda i livsmedelsproduktionen, särskilt i förhållande till andra länder, men det finns fortfarande en hel del hinder för att använda det. Jag vet som sagt inte om regeringen har presenterat

något kring det i dag, men där måste vi hitta lösningar som gör att det går snabbt. Det kanske bara ska behövas en enkel anmälan till en myndighet, så att det inte blir ett administrativt elände som drar ut på tiden när vattnet behöver användas.

Prot. 2022/23:125

15 juni

Livsmedelspolitik

Anf. 4 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Inte heller jag har sett vad regeringen har kommit med i dag, men det stod i pressmeddelandet att man skulle presentera en lägesbild. Det låter alltså inte som att det kommer så mycket åtgärder. Men man kanske ska ha lite större förtroende och hoppas på att det presenteras en och annan åtgärd och inte bara en lägesbild, som jag tror är väl känd.

Ledamoten sa också i sitt anförande att man i offentlig upphandling måste tänka svenskt. Jag delar verkligen den åsikten. Vi socialdemokrater har till exempel drivit på för att det i samband med upphandling ska vara lättare att välja att handla svenskt. Vi har också drivit på för ursprungsmärkning av kött, vilket regeringen tyvärr tog bort.

Min fråga handlar dock inte om det. När man pratar med kommunstyrelsens ordförande i Kalmar kommun får man veta att de har tittat på hur mycket mer mat som har konsumerats under ett kvartal 2023 jämfört med samma kvartal 2022. Det är ungefär samma antal elever, men matkonsumtionen har ökat med 38 ton. Det beror naturligtvis på att alla inte får den gröt på morgnarna som vi hör om i debatten, vilket beror på att det för många faktiskt ser väldigt svårt ut ekonomiskt. Eleverna äter då mycket mer skolmat.

John Widegren ingår i underlaget till en regering som inte riktigt satsar på kommuner och regioner just nu. Den ekonomin ser inte så bra ut. Min fråga är: Hur ska kommunerna ha råd att handla det som både Widegren och jag vill, nämligen svenskt till skolmaten?

Anf. 5 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Vi hade behövt långt mycket mer talartid, känner jag!

Jag hoppas också att det kommer åtgärder snabbt. Jag hade själv möte med statssekreteraren i går, så jag hoppas att det är åtgärder på gång. Jag vet dock att det är vissa saker som redan är i görningen via Jordbruksverket och så vidare.

Upphandlingen av mat tycker vi fortsatt är en mycket viktig fråga. Både jag och ledamoten Magnus Oscarsson har tjatat om den frågan i vår hemkommun; jag tycker nästan synd om de tjänstemän i Ödeshögs kommun som har fått jobba med mig och Magnus som kommunpolitiker. Där är vi riktiga föregångare och har varit det under lång tid, så vi har egentligen aldrig riktigt förstått de hinder som ska ha funnits för att upphandla mer lokalt och närproducerat. Vi har nämligen gjort det i 15 års tid eller något liknande – jag tittar frågande på Magnus Oscarsson.

Jag tror att vi är ganska många som delar åsikt i frågan om ursprungsmärkningen av kött. Jag tycker fortfarande inte att jag har fått ett riktigt klart svar på varför vi inte körde vidare, men vi väntar ju på någon form av EU-utfall där.

När det gäller budgetfrågan och pengar till kommunerna får ju motfrågan bli hur mycket mer pengar till kommunerna som Socialdemokraterna hade i sitt vårbudgetförslag. Det var väldigt lite, tror jag.

Jag är också bekymrad över att matkonsumtionen i skolorna ökar ganska ordentligt. Det är en väldigt oroande situation. Den största ekonomiska svårigheten är ändå fortsatt inflationen, och den behöver vi pressa ned. Det måste vara vår huvuduppgift när det kommer till ekonomin, för det är först när vi har lyckats motarbeta inflationen på ett effektivt sätt som vi kan börja göra satsningar igen. Det utrymmet finns just nu inte i budgeten.

Anf. 6 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Också jag instämmer i mycket av det John Widegren pratar om.

Det är ju med skräckblandad förtjusning vi ser på vädret just nu och på långtidsprognoserna – jag tittar efter varje dag om det ska komma något regn. Hemma i min trädgård och min hobbyodling är det slokande blad, och på de ytor utanför trädgården som bonden har slagit är det nu brunt. Det brukar det aldrig vara hos oss på västkusten.

John Widegren pratade ganska mycket om att det måste göras saker här och nu. Det ska vidtas åtgärder, och regler ska tas bort så att man kan vara överallt. En hel del av dessa saker måste göras, och dem kan vi säkert stå bakom. Men vilka långsiktiga satsningar på lantbruket och matproduktionen vill regeringen göra för att vi inte ska hamna här igen?

Klimatförändringarna är här. Vi kan inte säga att just den här sommaren beror på dem, men vi ser trenden med stigande temperatur. Vi vet att jordbruk globalt sett står för en tredjedel av utsläppen – i Sverige är det 14 procent. Vi måste minska utsläppen av växthusgaser från jordbruket, och även från andra livsmedelsproducerande delar, men vi måste också anpassa vårt jordbruk till det nya klimatet för att vi inte ska behöva ta till panikåtgärder. Vilka åtgärder vill regeringen se för att förebygga detta?

Anf. 7 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna. Det här är jätteintressanta frågor som vi skulle behöva långt mycket mer tid till. Jag lägger gärna ut texten kring vad som krävs för framtiden.

Svenskt jordbruk och skogsbruk släpper ju ut en del, men det finns heller inga branscher som binder så mycket som våra jordbrukare och skogsbrukare gör. För att de ska kunna fortsätta att göra det krävs god lönsamhet, vilket har saknats i svenskt jordbruk under en längre tid. Jag brukar ofta återkomma till detta: Svenska bönders produktionsresultat är bland världens bästa både när det gäller odling och när det gäller djurproduktion, men lönsamheten är bland de sämsta.

Vi har ett systemfel någonstans. Det beror inte på den här regeringen eller på den förra regeringen – lite mer beror det förresten på den förra regeringen, såklart. Det beror inte på någon av ett antal regeringar under en lång tid, för detta – att det inte ska gå att tjäna pengar i svensk livsmedelsproduktion – kanske är ett systemfel som har byggts upp i 30, 40 eller 50 år.

Vissa kan tycka att det är bra att vi petar ut solceller på åkermark och producerar energi. Andra tycker inte att det är lika bra. Min första tanke är: Hur kan det vara så otroligt mycket mer lönsamt att bedriva solcellsproduktion på bra åkerjordar än att producera mat? Det är jättekonstigt.

Det beror såklart på att vi har pressat jordbruket och haft en kraftig storleksrationalisering, som jag i mångt och mycket tycker är bra.

De långsiktiga reglerna ska nu inrymmas i livsmedelsstrategin 2.0. En väldigt stor mängd organisationer – jag tror att det är 60 eller 70 stycken – har spelat in förslag till livsmedelsstrategin. Detta ska börja bearbetas under hösten, och sedan ska regeringen komma med färdiga förslag. De eventuella lagförslag som krävs för att man ska kunna göra förändringar kommer ju att dyka upp här.

Anf. 8 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag vet inte om John Widegren missförstod, men han svarade inte riktigt på min fråga.

Om vi ska kunna bedriva jord- och skogsbruk, och framför allt livsmedelsproduktion, i ett förändrat klimat krävs andra metoder. Detta kräver att vi brukar våra marker på ett annat sätt och att vi ser till att hålla kvar vattnet i våra marker. Kanske ska vi också titta på andra grödor och andra odlings-system, så att vi inte hamnar här igen.

År 2018 hade de ekologiska bönderna mindre skador än de konventionella. Det visade sig vara fördelaktigt att ha djur och foderproduktion på samma gård; de hade inte alls lika stora problem. Av olika grödor kan det vara någon som tål värme bättre än andra och så vidare.

Hur ska regeringen se till att vi klimatanpassar och framtidssäkrar detta och inte bara desperat försöker att odla exakt det vi gör nu eller att ha den djurhållning vi har nu? Det handlar om att vi inte ska behöva ta till nödåtgärder. Det gäller att vi försöker att minska utsläppen från alla sektorer, men tyvärr måste vi också anpassa oss efter det som redan är här och som än värre ska bli.

Anf. 9 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna och diskussionen.

Emma Nohrén talade om att bruka andra grödor, ändra vår djurhållning och så vidare. Jag är helt övertygad om att branschen kommer att se till att göra detta om det behövs. Jag tror att branschen vet väldigt väl vad som fungerar.

Jag kommer tillbaka till frågan om storleksrationalisering. Jag vet till exempel att Socialdemokraterna, kanske förra veckan, var ute på ett gårdsbesök och träffade ett väldigt stort jordbruksföretag. Det är de som skapar omställningsmöjligheterna, för det är de som kan hitta lönsamhet i att göra det. Det är till syvende och sist så att det behövs lönsamhet för att man ska våga göra dessa delar.

Man har hittat smarta system för till exempel bevattning och klimatanpassning. Jag tror att man har en biogasanläggning som man använder. Man är ett stort jordbruksföretag. Dessa möjligheter finns för de stora.

Emma Nohrén var inne på att ekologiskt klarade sig bättre än konventionellt under 2018. Jag kan ta mig själv som exempel. Jag är djurbonde och konventionell, och jag klarade mig också väldigt bra. Det handlade nog mer om de gårdar som hade djur och så vidare. Vi ser att dessa gårdar ganska ofta har en högre mullhalt i sina jordar. Ett år som detta har man sett väldigt stor skillnad; jag har sett det tydligt när jag har skördat gräs hemma på markerna. Lerjordarna – de goda jordarna – klarar sig förhål-

landevis bra ändå, men de jordar som har fått mer naturgödsel har också en högre mullhalt och klarar sig väldigt bra.

Det är detta vi måste jobba med, och då ska vi inte minska vår animalieproduktion utan snarare öka den. Jag tror att detta är lösningen på många av de framtida problemen. Växtodlingen har vi där vi har den. En ökad animalieproduktion kommer att innebära bra saker för klimatet. Vi kan ha mer naturbetesmarker, som binder mer koldioxid. Vi kan också höja mullhalten i åkerjordarna.

Detta var några förslag.

Anf. 10 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Debatten är redan igång. Vi är här för att debattera livsmedel och mat. Motionsyrkandena handlar mycket om offentlig konsumtion, märkning av och information om livsmedel, förvaring av livsmedel med mera. För tids vinnande vill jag redan nu yrka bifall till reservation 2. Jag står dock bakom samtliga Miljöpartiets reservationer.

Det är svårt att inte komma in på jordbruks- och skogspolitik och fiske när vi pratar om mat, för det är ju detta som är grunden. Jag ska dock försöka att hålla mig till maten och det som rör produktionen.

De senaste årens händelser – krig i närområdet, den panik inför torkan som vi redan nu känner av och som håller på att byggas upp, stigande priser och grötdebatt i tidningen – har verkligen satt fingret på någonting som vi här i Sverige har tagit för givet, nämligen tillgång till god och hälsosam mat och tillgång till dricksvatten. I samband med de fruktansvärda händelserna i Ukraina och sprängningen av dammen är det inte bara folks hem som har försvunnit. Marken är också förstörd för lång tid framöver, och dricksvattenförsörjningen är borta för ett stort antal människor.

Jag återgår till maten. Om vi inte har primärproduktion har vi ingen mat. Någonting som alla dessa händelser sätter fingret på är att vi inte kan fortsätta som tidigare. Vi måste också prata om framtidens mat och framtidens matförsörjning. För att möta utmaningarna behöver vi kolla på hur vi producerar och konsumerar mat samt på vilken sorts mat det rör sig om. Det kommer förmodligen att förändras i grunden.

Vi hade i förrgår ett seminarium med Mistra Food Futures, som tittar just på dessa saker för att göra inspel till livsmedelsstrategin. Deras punkter var att sätta hållbarhet i centrum för livsmedelsstrategin, att använda breda, tydliga och mätbara mål och att öka produktionen av framtidens mat – inte bara mat. Kanske ska vissa saker som görs i dag ändras.

Man ska också skapa förutsättningar för en hållbar och hälsosam konsumtion. Vi måste implementera och framtidssäkra tekniken. Vi måste låta hållbarhetsomställningen och ökad beredskap gå hand i hand.

Det viktigaste av allt är kanske att samlas runt en vision om den goda maten. Bara för att det är en annan sorts mat eller framtidens mat behöver den inte vara sämre. Jag tror att vi alla äter mycket godare nu än vad man gjorde på 50-talet. Det räcker med att titta på *Historieätarna*; man är inte jätteavundsjuk på dem som levde förr i tiden, när folk fick betalt i silltunnor och annat. Även framtiden kommer att innehålla en massa god mat, men kanske inte exakt samma mat som vi äter i dag.

Fru talman! Den reservation jag yrkade bifall till handlar om att det offentliga måste gå före. Eftersom det är där vi har våra gemensamma pengar måste man där driva på utvecklingen och styra mot en hållbar livs-

medelsproduktion och hållbara inköp. Vi vill se ett ökat inköp av ekologiska livsmedel i offentlig sektor, också för att det visat sig innebära att mer klimatsmart och hälsosam mat serveras. Vi ser större inslag av baljväxter och fler vegetariska dagar på menyerna. Det är precis detta forskningen visar att vi behöver göra när vi ska ställa om det vi ska äta. Miljöpartiet vill därför få upp den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel till 80 procent.

Fru talman! För ett par veckor sedan var jag inbjuden till Ekomatcentrums diplomeringsceremoni Ekomatsligan. Här samlades måltidsaktörer från hela landet och hela ekobranschen och firade de insatser branschen gör i offentlig sektor. En ranking visade också vilka kommuner och regioner som hade gjort flest ekologiska inköp. Med sina 70 procent ekologiska råvaror vann Örebro kommun för andra året i rad. Den bästa regionen var Jönköping med 61 procent.

Jag pratade med några från Tullängsgymnasiet i Örebro som sa att det är svårt eftersom det har blivit dyrare men att de kreativa kockarna får laga efter läge. Till exempel bakade de dagligen bröd men hade inte råd att bjuda på smör till brödet varje dag eftersom smöret blivit dyrare och de måste hålla budget. De sa till barnen att de skulle få hembakt bröd och smör varannan dag, men barnen ville ha bröd varje dag. Då föreslogs spread av överblivna grönsaker och annat till brödet, och det gick barnen med på. Nu får de alltså ekologiskt hembakt bröd varje dag, vilket är fantastiskt. Så här fortsatte det, och när jag såg bilder på vad som serverades var det som på en trestjärnig restaurang.

Det talades också om den goda måltiden, alltså att använda måltiden som ett pedagogiskt verktyg. Det är ju när vi är små som vi utvecklar våra smaklökar och framtida vanor. Om man är van att äta god och hälsosam mat när man är liten följer det med hela livet. Man brukar säga att Sverige inte började sopsortera förrän *Tippen* visades på tv, för då började barnen lära sina föräldrar att sopsortera. Det är lite detsamma här – om barnen kommer hem och säger att de vill ha sådan mat och sådana tillbehör är det bara för föräldrarna att tillaga och servera det.

I år delades det också ut ett måltidspedagogiskt pris. Det gick till Norlandiaförskolan Pärlan i Vårby, som långsiktigt och målmedvetet arbetat med samverkan, kommunikation och pedagogik i hållbart lärande. Här jobbar man med att ge barnen goda vanor från början.

Dessa exempel visar att man trots prisökningar kunde hålla sig inom budgetramarna tack vare god kreativitet och krav från politiken på hög andel ekologiskt och närproducerat. Det var helt fantastiskt att få ta del av detta. Jag önskar att det hade varit så i min skola när jag gick där, men så var det inte riktigt.

Fru talman! Offentlig upphandling är otroligt viktig. Men det är också viktigt att veta vad man äter. Därför vill vi se ursprungsmärkning på restauranger, något som varit uppe tidigare i debatten. Det är helt galet att inköpare och restauranggäster inte kan veta var köttet kommer från. Vi ledamöter vill ju stå upp för de svenska värdena, som vi är stolta över och alltid framhäver, och då är det märkligt att vi inte vågar genomföra detta så att alla kan göra ett aktivt val.

Fru talman! Jag tackar för debatten och önskar glad sommar.

Anf. 11 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Emma Nohrén för ett intressant anförande.

I går hölls ett intressant seminarium om hållbart jordbruk, och vi insåg snart att vi har lite olika syn på detta. Ledamoten John Widegren är duktig på skillnaden mellan ekologiskt och konventionellt jordbruk, och jag menar att Sverige behöver konventionellt jordbruk för att få upp mängden. Vår värld behöver ju mer mat, inte mindre.

Tycker ledamoten att Sverige ska ha enbart ekologiskt jordbruk, eller ser ledamoten att vi behöver både och?

Med enbart ekologiskt jordbruk kommer skördarna att bli mindre, men Kristdemokraterna menar att Sveriges skafferier ska vara så fullt att vi också kan exportera mat till människor som behöver livsmedel. Sverige är ju ett perfekt land att göra det från.

Anf. 12 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Magnus Oscarsson för frågan, som ger mig möjlighet att klargöra vår inställning.

Vår reservation handlar om 80 procent ekologiskt i offentlig sektor. Regeringens nationella inriktningsmål är 60 procent, och det vill vi alltså öka. Vi har också ett mål om 30 procent ekologisk areal till 2030, och det står vi bakom men vill sedan öka. Vi har dock inte ett mål om 100 procent, för det finns delar där man inte kan gå över till ekologisk produktion eller där det inte är fördelaktigt.

Det viktiga är att allt jordbruk blir så bra som möjligt, och det finns fantastiska konventionella gårdar som gör stor ekologisk nytta. Det finns en stor bredd, och det viktigaste är att alla går mot fossilfritt och att vi får ett hållbart jord- och lantbruk och en bra matproduktion.

Med ekostämpel kommer dock vissa krav på djurhållning och bekämpningsmedel, och dessa krav anser vi är viktiga att nå upp till.

Anf. 13 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Emma Nohrén för svaret.

EU driver nu på för att vi ska gå ned till 30 procent, vilket är en kompromiss. Men faktum är att Sverige är otroligt duktigt redan i dag. Vårt jordbruk är hållbart, och växtskydd används på ett bra sätt.

Frankrike, och eventuellt Tyskland, vill förbjuda glyfosat. Vi måste därför berätta för dem hur vi använder glyfosat i Sverige. På Jordbrukets dag för några år sedan var en av ägarna till Väderstad AB med, och han menade att vi måste ha kvar glyfosaten eftersom den är helt avgörande för ett bra jordbruk. Hur man använder den är dock extremt viktigt. Han berättade att i Frankrike lägger man på en sista dos ett par veckor innan skörd, och då kan man ju förstå att det finns spårämnen kvar i skörden. Vi måste lära dem att göra som i Sverige: Var väldigt restriktiva, men använd det på ett bra sätt så att ni får bort de värsta delarna av skadorna ute på fälten.

Jag tänkte bara höra med ledamoten: Är ni i Miljöpartiet också inne på linjen att man ska förbjuda glyfosat i svenskt jordbruk?

Anf. 14 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Magnus Oscarsson för frågan.

Ja, vi vill förbjuda glyfosat. Frågan är under utredning i EU. Man har ett tillfälligt tillstånd, eller en förlängning, för glyfosat som ska utredas under det här året. Ett avslut kommer förhoppningsvis före årsskiftet när det gäller hur man ska fasa ut glyfosat. Det har gjorts flera olika forskningsrapporter – Efsa har också varit inblandade – för att få underlag för att bedöma om det skulle vara värt det. Man kan kanske få söka undantag för vissa saker, men vi är absolut för ett generellt glyfosatförbud.

Anf. 15 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi här i kammaren miljö- och jordbruksutskottets betänkande om livsmedelspolitik. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Sverige är ett fantastiskt jordbruksland. Vi har enorma möjligheter att producera ännu mer livsmedel än vad som produceras i dag. Men det finns några hinder på vägen. En del av hindren har vi som land själva ställt till med, och en del av hindren är svåra att påverka. Ett allvarligt hinder som min kollega John Widegren tog upp i sitt anförande är torkan som vi nu är mitt i. I princip är alla bönder från Mälardalen och söderut drabbade av torkan. Många är förtvivlade över att ha fått en så dålig första skörd av vall, och spannmålen mår verkligen inte bra i torkan. Läget är mycket allvarligt, och många jordbrukare har redan anmält sina djur till slakterierna. Köerna har ökat rejält under de senaste veckorna.

Vad kan vi och regeringen göra i detta läge? Vi vet att frågan har högsta prioritet för regeringen. Det är dagliga möten på Jordbruksdepartementet för att de ska vara på tå och ha beredskap efter lärdomarna från torråret 2018 så att vi kan göra det igen om det skulle behövas.

Fru talman! Vi är nere på historiskt låga nivåer när det gäller landets livsmedelsberedskap. Så har det varit under en lång tid. Jag har haft otaliga debatter med och ställt interpellationer till förra regeringens företrädare om dessa för landet så otroligt viktiga frågor. För vem tar ansvaret om våra lador med mat är tomma? Är det Ica eller Axfood och deras centrallager? Nej, naturligtvis inte. Det är självklart vårt politiska ansvar att säkerställa att det finns livsmedel att köpa även i kris- eller krigssituationer.

Trots att jag och andra under många år varnade för att livsmedelsbutikerna kommer att stå tomma efter sju dygn om det skulle inträffa en krigssituation verkade det som om knappast någon i den förra regeringen tog det riktigt på allvar.

Jag måste säga att den förra regeringen inte kunde anklagas för att ha bråttom. Trots att vi i denna kammare 2017 tog beslut om en livsmedelsstrategi där en av de bärande grundstenarna var att öka landets livsmedelsberedskap hände inget förrän den 30 april 2022, fru talman. Då tillsattes en utredare för att utreda hur Sveriges livsmedelsberedskap skulle bli bättre. Utredningen kommer att vara färdig i december i år.

I Finland är de hästlängder före oss. Där klarar de en krigssituation i över sex månader. Nu har de fattat ett nytt beslut om att öka detta till nio månader utan att behöva importera ett enda vetekorn till landet. Det är verkligen ett land som vi kan ta efter.

Fru talman! Jag är verkligen glad över att vi har en regering som aktivt jobbar med livsmedelsstrategin, som nu har namnet 2.0. För när jag och andra var ute och träffade bönder märkte vi att livsmedelsstrategin nästan var som ett skämt bland dem. De sa till mig: Kom nu inte och tala om livsmedelsstrategin – det händer ju ingenting, och vi ser ingenting på gårdsnivå.

Vi behöver en nystart, och det har det sannerligen blivit med många möten runt om i landet och förslag på åtgärder för att förbättra livsmedelspolitiken i Sverige. Det är den viktigaste frågan vi har politiskt – att få jordbruket mer lönsamt och att våra jordbrukare kan få konkurrera på samma villkor som de andra jordbrukarna i EU. Det var också en av de bärande grundstenar som vi hade när vi antog livsmedelsstrategin 2017.

Fru talman! Ett annat stort hinder mot att få mer livsmedelsproduktion är det stora antalet vargar i landet. Jag har mött människor som försöker leva och verka mitt i ett vargrevir. De försöker producera livsmedel, men det är nästan omöjligt. Det är dödade, skadade eller flyende djur. Så här kan det inte fortsätta. Vi måste få ned antalet vargar. Vargarna sprider sig nu ned till södra Sverige. Vi ser verkligen hur illa det är.

Jag var på en samling i Valdemarsvik för ett tag sedan med Östgötalamm. Den i särklass största och viktigaste frågan för dem var vargen. De törs inte. De frågar sig när vargen kommer till deras hagar. Denna fråga är så viktig. Vi vet också att det finns en stor majoritet i kammaren för att få ned antalet vargar. Jag vet att den här regeringen kommer att arbeta aktivt för att få detta gjort.

(Applåder)

Anf. 16 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten. Det är lite av tomma tunnor skramlar mest. Men vi kan väl gå in lite på de tomma tunnorna, som ledamoten lyfte fram i sitt anförande.

Jag skulle vilja börja med ursprungsmärkningen. Den förra landsbygdsministern skickade en ansökan till EU så att vi skulle kunna ursprungsmärka på restauranger redan nu. Den nuvarande kristdemokratiska landsbygdsministern drog direkt tillbaka den ansökan när han tillträdde. Det är otroligt märkligt. Varför gjorde man det? Då hävdade man att det var för att EU skulle genomföra gemensamma regler. Ministern har flera gånger i den här kammaren svarat på interpellationer från mig och sagt att detta kommer. Men ingenting kommer ju. Hur prioriterar ordförandeskapet, där Kristdemokraternas landsbygdsminister leder rådet, den här frågan?

Jag skulle också vilja säga något om livsmedelsstrategin. Jag tycker att det är jättebra att den uppdateras. Jag har mött ledamoten många gånger i den här kammaren när han har förklarat för mig hur viktigt det är att vi gör det gemensamt. Det är viktigt, för när regeringsskiftet kommer ska detta hålla. Ledamoten har också sagt att detta egentligen inte är något mer än en liten lätt revidering och att vi därför inte behöver ta fram detta tillsammans. Det motsäger sig självt.

Ledamoten vet också mycket väl att den utvärdering som gjordes av den förra livsmedelsstrategin före pandemin visade att lönsamheten hade ökat i alla led. Trots det är jag helt inne på att vi ska ha en uppdaterad livsmedelsstrategi.

Vad gäller torkan och den extremvärme som väntar i sommar har jag läst att regeringen följer läget noga, men jag ser inga åtgärder.
(Applåder)

Prot. 2022/23:125

15 juni

Livsmedelspolitik

Anf. 17 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg, för väldigt intressanta frågor! Jag ska försöka svara på dem nu, men annars har jag två minuter till sedan.

Den förra landsbygdsministern var ledamoten själv. Vi har fått reda på att EU sa blankt nej då de inte tyckte att det var helt enligt spelreglerna. Detta borde ledamoten, som då var minister, ha vetat om.

Jag har förstått att regeringen och landsbygdsministern kommer att jobba med frågan nu. Den är otrolig viktig för regeringen, inte tu tal om det. Men att få stryk på en gång genom att inte få igenom den i EU kanske inte är den bästa lösningen heller.

Förvisso kan det ibland vara bra med plakatpolitik, men om man säger något är det bra att också få det genomfört. Det är vad regeringen kommer att försöka göra. Som ledamoten vet krävs mycket arbete i EU för att få till ett sådant förslag. Därför tror jag att regeringen framöver kommer att jobba aktivt med detta.

Sedan var det en fråga om lönsamheten, som har varit väldigt dålig. Vi har haft några debatter om detta, ledamoten och jag. Men nu tog min talar-tid slut.

Anf. 18 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag kan upprepa att en fråga gällde livsmedelsstrategin och deltagande från resterande partier, vilket säkert går ganska snabbt att svara på. Jag ställde också en fråga om lönsamheten, som ledamoten började svara på. Det visade sig att den hade ökat i och med livsmedelsstrategin.

I ett tidigare replikskefte tog Kristdemokraterna upp frågan om ekologiskt jordbruk, och där blir jag förvånad. Varenda gång Kristdemokraterna tar upp den frågan är det som att man inte vill se mer ekologiskt, men då undrar jag varför följande ligger på Kristdemokraternas hemsida: ”Det ekologiska lantbruket spelar en viktig roll för att utveckla nya hållbara brukningsmetoder. Kristdemokraterna är positiva till att den ekologiska odlingen ökar och att nya ekologiska metoder kan anammas inom det konventionella lantbruket.”

Ändå står ledamoten nästan alltid här och säger något annat. Vad är Kristdemokraternas syn på det ekologiska jordbruket? Är det vad vi alla kan läsa på Kristdemokraternas hemsida, eller är det vad ledamoten Magnus Oscarsson hänvisar till i sina egna uttalanden?

Jag tror att ledamoten måste förstå att regeringen nu har styrt i åtta månader. Man kan inte längre skylla allting på den förra regeringen, utan saker och ting måste hända i sommar med tanke på extremvärme och torka. Detta måste den här regeringen nu ta ansvar för. Ursprungsmärkningen måste den här regeringen nu ta ansvar för. När det gäller livsmedelsstrategin vill man tydligen inte involvera några fler, så det får man också ta ansvar för.

Nu är det dags att sluta att inte ta ansvar. Nu är det dags att steppa upp, ledamoten.

(Applåder)

Anf. 19 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för de frågor jag fick!

Precis så är det. Regeringen har arbetat i åtta månader, men den förra regeringen, som ledamoten själv var delaktig i, satt i åtta år. Visst kan man begära att regeringen nu ska komma med svar på olika frågor, och det gör den ju. Men det är svårt att få resultat på en gång.

Som ledamoten mycket väl vet ska allt utredas innan man kan få till en förändring. Vissa utredningar gjorde den förra regeringen, och dem kan man ta till sig. Andra utredningar måste tillsättas, och då har vi en livsmedelsstrategi som vi kan kalla 2.0. Precis som ledamoten har fått till svar har vi anammat de grundstenar som jag tog upp i mitt anförande.

Det är intressant att ledamoten har hört att allt blivit mycket bättre under livsmedelsstrategin, för den signalen har åtminstone inte jag fått. Jag har sagt förut till ledamotens kollegor att det skulle vara roligt att gemensamt åka ut till gårdarna och höra vad de säger om livsmedelsstrategin. Det budskap jag får av dem varje gång är att det bara är prat och att de inte ser någonting på gårdsnivå.

Det är detta vi vill komma ifrån – att man bara pratar. I stället vill vi göra något åt det hela. Det är otroligt viktigt. Vi har haft åtta månader på oss, och vi har några månader kvar på mandatperioden. Det kommer att bli väldigt spännande att få arbeta med detta och få visa våra svenska jordbrukare att den här regeringen kommer att göra skillnad.

Anf. 20 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 19.

Vad vi väljer att lägga på tallriken kan skilja sig åt, men gemensamt för oss alla är att vi är beroende av mat och vatten för att överleva. Därför känns denna debatt oerhört viktig just nu, inte minst i det tuffa ekonomiska läge som vi befinner oss i.

Barnfamiljer, pensionärer och ensamstående pressas just nu på ett sätt som vi inte har sett på decennier. Maten är rekorddyr, priserna fortsätter att öka och vi befinner oss i en situation där allt fler människor vänder på varje krona för att få sin privatekonomi att gå ihop.

Detta märks inte minst på våra svenska skolor. Kommunstyrelsens ordförande i Kalmar kommun berättar att skolbarnen äter mer på måndagar och fredagar, och det är inte bara han som säger det. Han säger också att matkonsumtionen ökade med 38 ton första kvartalet 2023 jämfört med första kvartalet 2022. En ökning med 38 ton på ett kvartal – ta in den siffran!

Visst kan barnen äta gröt varje dag, så som föreslagits i debatten, när regeringens budgetprioriteringar inte riktas mot skola, vård och omsorg eller vanligt folk utan i stället mot skattesänkningar för höginkomsttagare.

I det här läget uppmanar finansministern till att man ska välja det billigaste alternativet på butikshyllorna, vilket tyvärr oftast inte är det svenska. Den försämrande köpkraften bland konsumenter i kombination med ökade priser påverkar livsmedelsproducenternas lönsamhet. Den yttersta risken här är konkurs, vilket är en tragedi inte bara för den enskilda företagaren utan också för vårt lands försörjningsförmåga.

Samtidigt visar Rysslands invasion av Ukraina på vikten av höjd beredskap i vårt land, inte minst när det kommer till livsmedel och vatten. Sverige ska i alla lägen kunna försörja sina invånare med mat och rent vatten, och därför behöver vi se mer svenskt på tallrikarna och i glasen, inte mindre.

Fru talman! Att det går åt mer pengar i mataffären har vi alla märkt, men det har inte bara blivit dyrare att köpa mat utan också att producera den. Våra svenska livsmedelsproducenter har drabbats av stora kostnadsökningar sedan kriget i Ukraina inleddes. Vi ser detta när det kommer till insatsvaror som gödsel, foder, el och drivmedel, och nu svajar det även för den biogas som svenska bönder producerar.

Ett annat hot som har stor inverkan på våra lantbrukare och den svenska livsmedelsproduktionen är klimatförändringarna och den globala uppvärmningen. Det är en verklighet vi lever i här och nu. Vi minns alla den heta, extrema sommaren 2018 och skogsbränderna som härjade, problemen med skördarna och bevattningsförbuden. Långtidsprognoserna pekar nu på att vi står inför en likadan sommar med höga temperaturer och alldeles för lite nederbörd.

Vi socialdemokrater har efterfrågat en handlingsplan från regeringens sida gällande på vilket sätt man ämnar hantera effekten av kommande värmeböljor. Det är oerhört viktigt att ha en plan, så att man står rustad inför den möjliga extremvärme och torka som redan drabbat delar av Sverige. Jag vill också påminna kammaren om att det inte bara är landsdelarna söder om Mälardalen som torkan och värmen redan har drabbat, utan att det även gäller andra ställen längre norrut.

Fru talman! Vi behöver kraftsamla för att våra svenska livsmedelsproducenter ska klara sig genom det här ansträngda läget och på sikt kunna stärka sin konkurrenskraft. Ett sätt att öka den robustheten och den inhemska produktionen av livsmedel är den svenska livsmedelsstrategin. När den antogs 2017 fanns en bred samsyn i Sveriges riksdag. I den översyn som nu genomförs verkar det inte finnas något intresse från regeringens sida av att bjuda in oppositionen till gemensamma samtal. Det är beklagligt eftersom det är bra med en bred, gemensam politik så att strategin håller över tid och även när vi nu snart ser ett regeringsskifte.

Ledamöterna från de nuvarande regeringspartierna tyckte att detta var väldigt viktigt innan valet, men sedan kom valet och då bytte man även i det här fallet tydligen åsikt. Vi socialdemokrater står fast vid att det är viktigt för att komma framåt på vägen att samtal förs över partigränser, precis som vi gjorde med den dåvarande oppositionen när vi tog fram Sveriges första livsmedelsstrategi.

Fru talman! Mycket av det jag tagit upp i mitt anförande rör utmaningar och problem, vilket kanske inte är så konstigt eftersom vi befinner oss i ett kritiskt läge. Det handlar om den heta, torra sommaren, kriget i vårt närområde, uppbyggnaden av vår beredskap, beroendet vi har av länder vi inte borde vara beroende av för insatsvaror och inte minst vanligt folks ekonomi. Men vi ska inte glömma bort att det också finns väldigt stora möjligheter.

Livsmedelsproduktionen i Sverige har alla förutsättningar att bidra till ökad sysselsättning och tillväxt. Den skapar jobb på landsbygden, och det produceras mat av bra kvalitet med höga miljö- och djurskyddskrav. Det finns en enorm vilja och ett enormt engagemang bland våra svenska livs-

medelsproducenter, oavsett om det rör sig om grisbönder, spannmålsodlare, getosttillverkare eller algodlare. Vi har också en mycket bra och kun- nig livsmedelsindustri som gärna vill utveckla sina verksamheter efter marknadens önskemål.

I fjol hade jag förmånen att inviga Sveriges första proteinfabrik i Bjuv, som ska erbjuda helsvenska proteiner från baljväxter som vuxit, förädlats och packats i Sverige. Alla ärtor ska med, inte sorteras bort! I måndags besökte jag med flera Ogesta gård, som är en av Sveriges största gårdar och som jobbar strategiskt med klimatanpassning i sitt utsatta läge med återkommande torka. Vi ser också vattenbruket växa fram, ofta i synergi med annan matproduktion.

Fru talman! Det finns med andra ord en enorm potential i den svenska livsmedelskedjan med framtidens livsmedel och produktion, hållbarhet, jobbskapande och konkurrenskraft från jord till bord och till export.

(Applåder)

Anf. 21 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Vi hade en fin debatt förut, så jag tänkte fortsätta.

Det är intressant att ledamoten tar upp just livsmedelsstrategin. Jag tror faktiskt att jag är den ende här i församlingen i dag som var med på den tiden och satt med dåvarande ministern Sven-Erik Bucht och förhandlade fram livsmedelsstrategin. Nej, Emma Nohrén var också med. Vi är alltså två.

Faktum är att det delvis är som ledamoten var inne på, nämligen att vi förhandlade fram förslag på hur man skulle underlätta för våra svenska bönder. Det var ett arbete som var viktigt, precis som ledamoten också var inne på. Jag tror att det är helt avgörande att ha en livsmedelsstrategi, och svenska bönder måste veta att den lever över tid. Det är viktigt att livsmedelsstrategin lever över tid och inte bara en mandatperiod innan det är slut.

Grundstenarna var mer lönsamhet och ökad konkurrenskraft för jordbrukarna och även högre livsmedelsberedskap i landet. Det här var i juni 2017. Sedan hände det väldigt lite, vilket jag också pratade om i mitt anförande. Senare kom ett förslag – jag tror att det var 2022 eller 2021 – om att en utredning skulle komma till och att den skulle vara färdig i år. Min fråga är om ledamoten tycker att det var snabbt agerat.

Anf. 22 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Precis som ledamoten säger jobbar vi socialdemokrater på ett lite annorlunda sätt genom att vi till och med tar med ledamoten i frågeställningen och tänker att han, med flera, kanske också kan bidra.

Vi jobbar över partigränserna för att vi tycker att livsmedel och livsmedelsproduktion – hela kedjan – är så viktigt. Vi tycker att det är viktigt eftersom det skapar jobb i hela Sverige och på Sveriges landsbygder. Vi tycker att det är viktigt på grund av att vi behöver den typen av försörjningsförmåga i Sverige. Många delar här är både jobbskapande och mat- skapande, och det tycker vi är otroligt viktigt. Därför tyckte vi också att det var lika viktigt att se till att samtliga partier fick vara med. Vi tror näm- ligen att om man lyssnar på flera kan det bli bättre.

Jag vill påminna ledamoten om att som ledamoten sa antogs livsmedelsstrategin 2017, och i dag har vi ju många gånger nämnt i debatten vad som hände 2018: torkan. De beräknade kostnaderna för Sveriges lantbrukare var 6–10 miljarder. Det är också därför vi socialdemokrater står här i dag och undrar vad regeringen tänker göra åt torkan. I pressmeddelandet som vi har läst står det bara att man tänker bevaka situationen. Det står inget om åtgärder till svenskt jordbruk – däremot står det lite om åtgärder till svenskt skogsbruk.

I historien om livsmedelsstrategin som gällde från jord ända till export får man nog också se till vad som skedde under tiden när verkligheten nöp oss. Torkan nu borde man hela tiden ha jobbat för att förbereda landet på. Klimatanpassningsstrategin och annat som vi tog fram skulle ha hjälpt.

Anf. 23 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Det här är intressant, för vi menar ju på att det arbete som gjordes 2017 och innan dess lade grunden, och grunden var att man skulle öka konkurrenskraften, få mer lönsamhet för jordbruket och höja livsmedelsberedskapen. Jag hoppas att ledamoten kan svara på min fråga vad det är som har ändrat sig i den delen fram till i dag.

Ledamoten nämner torkan. Så var det absolut, och det är vi överens om, men det behöver man inte prata om på det sättet. Jag tycker att det är jätteviktigt att regeringen nu tar livsmedelsstrategin från tiden det begav sig och faktiskt försöker sparka igång den igen och göra någon skillnad.

Jag kommer tillbaka till frågan som jag tycker är så intressant. Ni träffar jordbrukare runt om i landet.

Jag träffar ganska många, och de säger alltid samma sak till mig: ”Magnus! Prata inte om den där livsmedelsstrategin! Det är ju bara en massa prat.” De märker ingenting på gårdsnivå.

Jag förstår nu att ledamoten och hennes partikollegor inte hör samma sak. Därför skulle jag vilja följa med någon gång på en samling där de säger att de märkt en sådan skillnad och att de fått mycket bättre lönsamhet och konkurrenskraft tack vare livsmedelsstrategin. Jag har inte hört detta hittills.

Svaret på frågan är därför: Vi vill gå från prat till action, och jag hoppas också att vi kommer att göra det under mandatperioden.

Anf. 24 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Ledamoten har nu haft många repliker på sig att svara på varför oppositionen inte får delta i livsmedelsstrategin 2.0, som ska gå från strategi till action eller vad det nu var han sa. Varför utesluts stora delar av Sveriges riksdag från att delta i detta? Det har han inte kunnat svara på. Jag tror att strategier som denna alltid mår mycket bättre när man vet att de håller vid regeringsskiften.

Jag ska svara på vad jag hör när jag är ute. Folk lyfter inte fram livsmedelsstrategin, utan man har tagit upp torkan och vilka problem man hade då. Det är vad svenska bönder vill prata om. De vill även prata om invasionen av Ukraina som skapade höga priser på el, drivmedel, gödsel och foder eftersom vi i Sverige inte kunde ta hand om detta själva. Detta talar svenska bönder om med mig, med oro.

Precis som den moderata ledamoten tidigare tog upp vill de heller inte ha stöd, utan de vill helt enkelt ha en ekonomi så att de klarar sig själva.

På grund av inflationen vet vi att människor inte har ekonomi att handla mat på samma sätt som innan. Jag blir därför väldigt orolig för hur det ska gå för svenskt jordbruk. I den ekonomiska situation som råder prioriteras inte vanligt folk. Inte heller prioriteras skolorna så att de kan upphandla den här maten som skolmat. Vi stöttar alltså inte svenska bönder på detta sätt. Det gör mig orolig.

Fru talman! Socialdemokraterna vill se en livsmedelsproduktion som fungerar i hela Sverige. Vi vill se forskning och utveckling som leder till nya produkter som också kan exporteras.

(Applåder)

Anf. 25 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Mat är kultur och tradition. Det är tätt sammankopplat med företagande och entreprenörskap, besöksnäring och en levande landsbygd. Det är också sammankopplat med höga miljövärden, djurskydd och myllrande hagmarker.

Jag gissar att det är fler än jag som har många fina minnen kopplade till en särskild måltid: sillen på midsommar, skinkan på julbordet och köttbiten på grillen. Sverige är en matnation, och måltiden spelar stor roll i våra liv. Många av oss väljer råvaror med omsorg, och många väljer gärna ekologiskt och lokalproducerat.

Fru talman! Vårt jordbruk producerar viktiga produkter för både vår inhemska marknad och den internationella marknaden. Svensk mat är klimatsmart. Den produceras med hög grad av djursorg och miljöhänsyn. Det är en konkurrens fördel som vi behöver värna. Bra djurskydd leder också till att mindre antibiotika används.

Vissa pekar på att ekologisk odling måste främjas för hälsans och miljöns skull. Andra menar att konventionellt jordbruk är mer effektivt och klimatsmart och gör att vi kan producera mycket mer mat, vilket behövs för att mätta världens befolkning. Jag ser gärna ekologisk mat och väljer det ofta själv, men jag tycker att vi från politiken ska vara lite försiktiga med att styra över vad folk ska lägga i sina matkorgar i affären. Det är konsumenternas efterfrågan som ska styra.

I sammanhanget kan väl tilläggas att jag allra helst äter potatisen från den egna åkern. Det finns ingen potatis som smakar lika bra som den.

Fru talman! I dessa tider kan man inte tala om livsmedel och livsmedelsförsörjning utan att tala om freden – eller snarare avsaknad av fred i Europa. Om man lyfter blicken är den enskilt viktigaste åtgärden för att säkra en hållbar livsmedelsförsörjning det att få slut på Rysslands vidriga anfallskrig mot Ukraina.

Kriget har långtgående effekter på den globala livsmedelsförsörjningen, och det kommer att ha en betydande och varaktig inverkan på den globala marknaden under lång tid. Ukraina har, som vi alla vet, varit en ledande exportör av spannmål. Landets export har dock minskat drastiskt som en följd av kriget.

Som redan har påpekats här i kammaren i dag är maten världspolitik. Kriget har lett till stora problem för livsmedelsförsörjningen för miljontals människor runt om i världen. Kriget måste få ett slut. Ryssland måste lämna Ukraina.

Man behöver dock ha med sig att återuppbyggnaden kommer att ta mycket lång tid, och det kommer att ta väldigt lång tid för jordbruket att återhämta sig. Situationen blev väldigt mycket värre när kraftverksdammen sprängdes häromveckan. Vägen tillbaka till ett fullt fungerande jordbruk är mycket lång. Man kommer förmodligen aldrig upp till samma nivå igen.

Fru talman! Vi liberaler fäster stor vikt vid att kunna både exportera och importera livsmedel, särskilt mellan medlemsstaterna i EU. Jag, liksom mitt parti, är en stor vän av frihandel. Vi ser att man behöver jobba för att EU inte ska sluta sig när krisen kommer. Frihandel, inte protektionism, är vägen framåt.

Samtidigt pekar den givna situationen och andra kriser vi har hanterat de senaste åren på hur viktig den inhemska livsmedelsproduktionen är för vår beredskap. Det är därför väldigt glädjande att sittande regering med dess samarbetsparti satsar resurser på att stärka beredskapen.

Fru talman! Jag vill passa på att tala lite om vårt absolut viktigaste livsmedel, nämligen vatten. Vattenförsörjningen och beredskapen för den har under lång tid försumrats. Tillgången till säkra livsmedel och rent vatten är en samhällsviktig funktion i både fredstid och krig. Utan mat och vatten klarar vi oss inte länge. Efter den säkerhetspolitiska utvecklingen i området vet vi att vi behöver öka vår försörjningsberedskap. Därför är det glädjande att regeringen och samarbetspartiet har satsat på detta.

Slutligen, fru talman, vill jag lyfta fram matens enande kraft. Det känns angeläget att avsluta i en positiv ton under utskottets sista debatt före sommaren.

Jag kommer från ett litet samhälle på landsbygden. Där är det en hederssak att hålla liv i lokala traditioner, vårda kulturhistoriskt viktiga byggnader och arbeta tillsammans för att skapa ett levande samhälle.

I detta lilla samhälle finns det en liten, gammal kvarn, vars stenpar drivs av ett vattenhjul. Kvarnen har varit i bruk i sekler. Den försåg länge trakten med allt det mjöl man behövde. Numera snurrar den bara några veckor om året. Varje år mal man vete och råg med hjälp av ideella krafter och stor entusiasm. Det spannmål man mal kommer från lokala, ekologiska odlare, och mjölet säljs sedan i den lilla handelsboden som finns i kvarnen. Intäkterna tillfaller det lokala föreningslivet.

Detta är ett exempel på hur lokalt producerat livsmedel bidrar till att hålla liv i gammalt hantverk, vårda kulturhistoriskt viktiga byggnader, skapa en känsla av samhörighet och bidra med resurser till det lokala civilsamhället. Maten bidrar helt enkelt till ett bättre samhälle.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och även önska alla en glad sommar.

(Applåder)

Anf. 26 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Vi sverigedemokrater står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4, som handlar om ursprungsmärkning på restaurang av kött och andra huvudingredienser, såsom mejerivaror.

Under pandemin såg vi ett uppsving för svenska livsmedel. De köptes och konsumerades mer än tidigare. Det har troligen sin största förklaring i att man åt mindre på restaurang och mer hemma. Det är som vi vet lätt att välja svenskt i butiken, eftersom det syns vad som är svenskt. Men det är svårt att välja svenskt på restaurangen. Det är väldigt synd, för det finns väldigt goda mervärden i svenska livsmedel. Det är också något som folk tycker. Folk vill ju köpa svenska livsmedel för att just de här fina mervärdena finns. Därför måste detta synas även när man går på restaurang. Vi vill att regeringen kommer till skott med nationella regler för detta och inte inväntar djurskyddsmärkning som ska förhandlas framöver i Bryssel.

Ska jag gnälla lite till vill jag att regeringen kommer till skott även vad gäller vildsvinen. Jägare måste få möjlighet att sälja till slutkund, dessutom fler än tio plus tio kroppar, som nu diskuteras. Detta behövs nu. Som det är nu drar Sverige nytta av myckna idealistiska ansträngningar från jägarernas sida. Men nu är det slut på gnället, för det här är den bästa regering vi haft på mycket länge.

I utskottets arbete, som föregick kammarens hantering, fick vi tack vare Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna igenom en skrivning som nu således är utskottets skrivning. Den handlar om att lager ska upprättas för basförnödenheter och för jordbrukets insatsvaror. Vi vill tydliggöra att vi inte tror på en lösning som bara innefattar företagens egna leveranskedjor. Man kan komma ganska långt genom samarbete med näringslivet, men inte hela vägen. Det visar inte minst företaget Mackleans analys, där Finlands fungerande livsmedelsberedskap jämförs med den svenska. Vi kan lära mycket av Finland, och det ska vi göra, men det finns i Finland en större nationalkänsla i näringslivet. Detta gör att vi inte kommer hela vägen i Sverige. Se där ytterligare en effekt av ett ensidigt bejakande av globalisering och internationalism i Sverige!

Fru talman! Skrivningen handlar även om fungerande växtförädling för svenska förhållanden. Det gör att vi får grödor anpassade för våra växt- och klimatförhållanden, och det underlättar även lagerhållning av utsäde i landet. Den handlar också om ett krav på kommunerna att de ska ha en plan för hur de vid kris ska kunna förse skolor och omsorgsverksamheter med livsmedel. Detta är medborgare som är sårbara vid kris, och kommunerna har ansvaret för dem. Det här måste formaliseras.

Det handlar även om en åtgärdsplan för att säkerställa nödvändiga foderresurser vid allvarlig brist och vid kris. Detta motionerades det om i höstas, och det har bäring på att handlingsberedskap ska finnas för framtida sådana kriser. Nu har det ju aktualiserats direkt i år på grund av torkan. Jag vet att regeringen gör mycket arbete och gör förberedelser för att kunna underlätta jordbrukets situation om torkan fortsätter i år, och det tycker jag är väldigt bra. Jag hoppas dock att det aviserade regnet kommer till Sverige och att det sprider sig över hela landet.

Jag är mycket glad att utskottet kunde ta in våra skrivningar. Som den uppmärksamme redan har konstaterat handlar det jag pratat om huvudsakligen om att Sverige ska kunna producera mer livsmedel både i fredstid och i kris. Men varför är det över huvud taget viktigt? Vi kan väl köpa livsmedel på den internationella marknaden? Nej, efterverkningarna av pandemin och Rysslands krig i Ukraina har visat att varje nation är sig själv närmast. Det är egentligen inget konstigt, för en regering har ju sin främsta plikt mot sina egna medborgare. Den som vill ifrågasätta det måste

svara på en rad följdfrågor. Sveriges regering måste se till att svenska medborgare får mat vid kris och krig.

Detta hade varit viktigt även om inte svensk livsmedelsproduktion varit en av världens bästa. Men det faktum att den är just det när det kommer till djurskydd, antibiotikaanvändning, miljöhänsyn, klimatbelastning och även faktiskt effektivitet gör att det är ännu viktigare att det är vi och inte de som producerar sämre som levererar till våra tallriker. Ingen annan nations livsmedelsproduktion kan heller bevara de svenska kulturvärdena.

Fru talman och alla andra! Livsmedelsproduktionen ska alltså ske i Sverige i största möjliga utsträckning. För att det ska bli så måste alla ha med sig det i alla sammanhang, oavsett om det handlar om dieselskatter, reduktionsplikt, växtskyddsmedel, restaurering av natur, genetiskt modifierade grödor eller vad som helst annat som kan påverka livsmedelsproduktionen – varje gång regeringen, myndigheter och EU-parlamentariker åker till Bryssel, varje gång EU-kommissionen kommer med orealistiska förslag och varje gång du står inför ett val i din butik. Kom igen nu, Sverige! Det här löser vi tillsammans. Alla har en uppgift.

(Applåder)

Anf. 27 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! Vi befinner oss i en orolig tid, med en galopperande klimatkris och Rysslands anfallskrig mot Ukraina, som för med sig stort mänskligt lidande men även stor påverkan på den globala livsmedelsförsörjningen. Klimatkrisen, höga energipriser, höga matpriser och en hög inflation påverkar svenska bönder och vår livsmedelsproduktion negativt. Nu slår torkan hårt mot södra och mellersta Sverige, med minskande skördar och planerad nödslakt, och sommaren har knappt börjat.

Man kan fråga sig hur det här ska sluta. Vi minns sommaren 2018, som tidigare talare också nämnt, med värmebölja, torka och stora skogsbränder. Kommer vi att få samma situation i år igen i Sverige? Det är den stora frågan. Ute i Europa händer samma sak. Det är akut torka i södra Frankrike och i Nederländerna, och i Tyskland varnar man för både värme och kommande torka. Det som händer ute i Europa och världen påverkar oss i Sverige, inte minst vad gäller produktion och försörjning av livsmedel.

Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden både bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen och stärker vår nationella självförsörjning av livsmedel. Kretsloppen måste värnas, och ett småskaligt och variationsrikt jordbrukslandskap behöver stimuleras i större omfattning.

Vänsterpartiet anser att det är bekymmersamt att Sverige har en självförsörjningsgrad på endast cirka 50 procent när det gäller livsmedel. En ökad självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade vid kriser och extremväder samt även minska vårt importberoende. Det här blir allt viktigare i den multikris vi nu befinner oss i. Livsmedelsberedskapen behöver stärkas. Vi behöver stärka produktionen även av hållbar mat. Vi anser att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad för livsmedel i nivå med Finlands på ungefär 80 procent. Har Finland möjlighet att ha en sådan självförsörjningsgrad för livsmedel borde det vara fullt möjligt även för oss i Sverige.

Fru talman! Viktigt är även att vi inte överger den ekologiska livsmedelsproduktionen. Det är oroväckande att många bönder nu måste lägga ned sina ekologiska jordbruk och sin ekologiska matproduktion på grund av den kris vi befinner oss i med bland annat höga matpriser och mindre resurser till kommuner och regioner. Kommuner och regioner blir nu tvungna att i större omfattning välja bort ekologiska produkter i sina upphandlingar på grund av bristande ekonomiska resurser från staten.

Vi behöver fortsätta att stödja ekologiskt hållbart och fossilfritt jordbruk med stöd och styrmedel utformade på ett sådant sätt att vi kan nå våra miljö- och klimatmål, de globala hållbarhetsmålen och en levande landsbygd. Att värna kretsloppen och stimulera ett småskaligt och variationsrikt jordbrukslandskap är viktigt. Där ligger framtiden.

Jag vill även påpeka att Vänsterpartiet i vårt budgetförslag har föreslagit ett ökat stöd till jordbruket med över 1 ½ miljard mer jämfört med regeringen. De stöden omfattar bland annat ökade anslag för vallodling, ekologiskt jordbruk, betesmarker, växtbaserad mat och investeringsstöd för jordbrukets vattenhantering i ett förändrat klimat.

Fru talman! Avslutningsvis: Med rätt förutsättningar för landsbygden kan vi klara av att öka vår självförsörjningsgrad för livsmedel, vilket även stärker vår beredskap. Jag yrkar bifall till reservation 19 som handlar om beredskapsarbetet inom livsmedelskedjan.
(Applåder)

Anf. 28 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 21, som berör beredskapen i livsmedelskedjan. Jag tycker att den är otroligt viktig.

Beredskapen i livsmedelskedjan börjar på gården. Många har lyft hur viktig självförsörjningsgraden är och hur låg den är i Sverige. Vi ligger runt 50 procent i snitt. Vi klarar spannmålen på 100 procent, men vi ligger å andra sidan väldigt lågt på lammproduktionen, och där skulle vi kunna vara betydligt bättre. Det är också kopplat till problematiken med vargen, som jag ser det. Vi har i dag ett för högt vargtryck, så när vi ska öka självförsörjningsgraden måste vi spela med alla de korten.

Någonting som jag tycker att vi är dåliga på att lyfta fram när det gäller självförsörjningsgraden är att se fisken som ett livsmedel. Den kommer alltid så där lite snett efter, om det nu beror på att branschorganisationerna inte synkar tillsammans eller vad det är, men fisken är också ett otroligt viktigt livsmedel som vi bevakar. Att kunna få en svensk fisk på bordet, utan dioxiner och PCB, är enormt viktigt.

Jag ser egentligen att vi skulle gå mot 100 procents självförsörjningsgrad för livsmedel. Det borde inte vara omöjligt. Jag återkommer till hur jag ser på hur vi skulle kunna uppnå detta.

Just nu ser vi dock ett tufft läge. Som många har varit inne på är det en extrem torka. Den här torkan är, som jag ser det, den tuffaste i mannaninne. Att det är extra tufft nu är också för att vi kommer från ett ganska torrt år förra året. Lantbrukaren kan själv bygga upp lager och en robusthet för att möta ett torrår, men eftersom vi hade ett torrår även förra året innebär det att lagen redan nu är tomma, fru talman, och en del har börjat skörda fodret till djuren redan nu.

Vi ser nu hur slaktbilarna börjar rulla. Detta är allvarligt och en tydlig, tidig signal, och det gör också att många lantbrukare mår dåligt. I bransch-

organisationen är man duktig på att stötta sina kollegor, men detta är ändå två viktiga signaler.

Det krävs nu signaler från regeringen att vi har en samsyn. Jag hör att vi har en samsyn i den här församlingen om var vi befinner oss någonstans, men det behövs också en signal ut om vad vi gör åt det.

Därför blir jag lite konfunderad, fru talman, när jag hör från regeringen och från Johan Widegren att man helst inte vill ha något direkt stöd i nuläget – nu när vi ser den allvarligaste konsekvensen av torkan sedan mannaminne. Samtidigt hör vi Magnus Oscarsson tala om att vi ska ha en beredskap för den här torkan likt 2018.

Jag blir ganska förvånad över de här budskapen från två av regeringspartierna. Hur ska det här tolkas av näringen? Vem ska man lyssna på? Jag tror att vi har spridit en ganska stor förvirring när vi går från den här debatten i dag. Möjligen kan det bli något bättre innan vi lämnar denna kammar.

Om det sedan är ekologisk eller konventionell produktion är det faktiskt konsumenten som styr. Just nu styr konsumenter detta i en riktning mot lägre pris på livsmedel och mindre ekologiskt. Det får konsekvensen att den ekologiska produktionen minskar, och så är det ofta i tuffare tider.

Samtidigt finns vi på en globaliserad marknad, och de prismodeller som vi ser nu har liksom ingen direkt effekt när det gäller torkan i Sverige. Vi ser nu exempelvis att man sänker mjölkpriserna ut mot producent, vilket också kommer att generera lägre priser i butiken. Och det är väl bra. Så fungerar marknaden.

Vi är rätt beroende av vad som händer i Nya Zeeland och hur mjölkbörsen där ser ut. Förra året, när det var så torrt i hela Europa, var ett undantag. Då slog priset igenom, och vi var uppe på snudd på 7 kronor per kilo mjölk till producent. Nu är vi nere på 4,50, och vi ser att ett ännu lägre pris är på gång. Detta är oroväckande.

Robustheten i livsmedelsförsörjningen är viktig, och här kan vi göra mycket. Jag välkomnar en ny livsmedelsstrategi 2.0 som kan öka robustheten. I strategin tas bland annat upp att vi skulle kunna använda mer egenproducerad handelsgödsel – jättebra. Det viktiga är då att om handelsgödseln blir dyrare, vilket den mycket väl kan bli eftersom vi hela tiden egentligen köper handelsgödsel på en överskottsmarknad, så får det inte drabba lantbrukaren, för då minskar vi konkurrenskraften.

Vi skulle kunna odla mer protein. Vi skulle kunna göra mycket för robustheten, och robustheten är också beroende av hur vår omvärld ser ut. Att gå med i Nato skulle kunna stabilisera vår robusthet.

I Ukraina använder man nu kärnkraften som ett spel i kriget. Effekten av en kärnkraftsolycka skulle vara ödesdiger inte bara för det svenska utan även det europeiska lantbruket. Vårt viktigaste livsmedel är vatten, och även det är ju någonting som man borde ha en ännu tydligare plan för i händelse av ett stort haveri.

Medan vi tittar på robustheten planerar regeringen väldigt tydligt mer kärnkraft i Sverige. Jag tror att man bör tänka igenom säkerhetsaspekterna på livsmedelsförsörjning och robusthet ett varv till och tänka över hur det ska se ut för att vi ska kunna klara av de här bitarna.

Som avslutning ska jag ta upp regelförändringar. Det är jättebra att man är på gång med regelförändringsdelen när det gäller lantbruket. Snöa bara inte in för mycket på antalet regler, utan titta i stället på tiden vi lägger på

vårt regelarbete! Många av reglerna har blivit ganska enkla att hantera; man sätter bara en bock i ett digitalt system och kan gå vidare.

Det som i dag är en tidstjuv för lantbruket är egentligen egenkontrollen på deras egna mjölkföretag – dem som man producerar mjölk till. Detta lägger man ibland mer tid på än på själva EU-stödsansökan. Det krävs nog en dialog också med branschen om vi ska komma till rätta med detta. Men allt behöver vi inte lösa i den här salen, utan det här måste väl branschen också kunna klara av själva.

Fru talman! Trots allt ser jag ljus på svensk livsmedelsförsörjning, och jag tror att det här kan bli riktigt bra.
(Applåder)

Anf. 29 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, Anders Karlsson! En hel del saker tror jag att vi är helt överens om. Jag kände mig apostroferad, även om jag blev kallad Johan Widegren. Jag heter John Widegren, men det har jag sagt många gånger i den här kammaren.

Att jag skulle vara motståndare till krisstöd är mer en känsla. Jag säger inte att vi inte ska ha krisstöd om det absolut behövs. Men vi hamnar gång på gång i diskussionen att vi måste plocka fram krisstöd till svenskt jordbruk, och jag ser det som ett stort misslyckande för oss som sitter här inne att vi hamnar där varenda gång. Förra gången det handlade om krisstöd var Moderaterna och Centerpartiet de som tillsammans drev på i frågan, även om Centerpartiet sedan gick och gjorde upp med Socialdemokraterna och lämnade Moderaterna bakom sig.

Jag hör också en annan sak som jag egentligen tror att vi är helt överens om. Det gäller vargen och problemen med den i svensk livsmedelsproduktion, särskilt i lammproduktionen. Jag tror att vi är nere på en självförsörjning någonstans runt 25 procent i svensk lammproduktion i dag. Lamm skulle kunna beta på många av våra naturbetesmarker, som i stället växer igen. Det rimmar inte alls med det som vi har pratat om tidigare i dag, Nature Restoration Law.

Men Centerpartiet, då? De säger att de vill ha färre vargar. Men vem hade de tänkt förankra det hos? Är det de nya kompisarna på den vänstra kanten? Även om något av de partierna gärna skulle se en mindre vargstam räcker inte det. Det hade varit intressant att höra, för Centerpartiet kommer sällan och pratar med sina gamla vänner – uttryckligen sagt – när det gäller vargpolitiken. Hur har man tänkt förankra detta?

Fru talman! Jag har fler frågor, som jag tar senare.

Anf. 30 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! John Widegren tog upp hur han ser på krisstöd. Jag kan i grunden dela den synen i ett önskeläge, där vi hade haft en stabilitet i svenskt lantbruk och där vi hade haft bra ekonomi. Men nu är vi inte där.

Du fortsätter egentligen att tala på ett sätt som gör att du inte är jättydlig med att du vill se ett krisstöd. Jag vill gärna veta om du vill se ett sådant. Tala i så fall om att du vill se ett krisstöd om torkan fortsätter! Jag tror att den tydligheten vore ganska bra, för det vore bra om det blev en signal från kammaren och den här gruppen i dag.

Fru talman! John Widegren tar också upp vargfrågan. När den frågan kommer upp får vi väl se om vi får en majoritet totalt i kammaren; vi får se hur en sådan fråga landar. Jag är egentligen inte så orolig för vargfrågan när jag hör debatten och hur den har utvecklats sig.

Anf. 31 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Precis som jag sa tidigare tror jag att ett krisstöd kommer att behövas om läget fortsätter att förvärras på det här viset. Även om ett ekonomiskt krisstöd inte hjälper till att få fram mat hjälper det till att stärka den kortsiktiga likviditeten. Då kan det behövas.

Men när jag hade ett möte med LRF:s ordförande Palle Borgström senast i förrgår tyckte inte han att ett ekonomiskt krisstöd just nu stod särskilt högt upp på listan över vad de ville se. Det var ett antal andra åtgärder som man ville se i första hand. Branschen själv är ju också trött på dessa krisstöd. Det var ett kort svar på frågan.

Kärnkraft lyftes också upp i anförandet. Kärnkraft är en av de viktigaste delarna i vår klimatomställning, för energifrågan är en otroligt viktig klimatfråga. Därför bekymrar det mig när man från Centerpartiet lyfter fram kärnkraften som ett hot i stället för en möjlighet. Vattenkraften är en reglerkraft och en baskraft som vi har, precis som kärnkraften. Sedan kan vi investera mycket även i andra energislag – solkraft, vindkraft och så vidare – men vi behöver ha den stora och tunga elproduktionen i botten. Det är den som säkrar nya etableringar av företag, som säkrar att mjölkgårdarna har ström varje dag året runt och så vidare.

Vad skulle Centern i stället vilja ha som en rejäl baskraft i bakgrunden, om man nu inte vill ha kärnkraft?

Anf. 32 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Ledamoten ställer frågan om vad vi vill se i stället. Min tanke var inte att starta en energidebatt, utan jag tänkte på risken med att inte klara av att ha två tankar i huvudet samtidigt. Om man lyfter fram kärnkraften måste man också se riskerna med den, både när det gäller slutförvar och det som kan hända i en krigssituation. Det finns en anledning till att Sverige vill gå med i Nato, och det är att vi kan se ett krig också här. Då måste vi kunna hantera situationen med kärnkraft.

Sedan finns det många olika sätt. I Svenskt Näringslivs analys av energiläget lyfts de första 15 åren fram. Där är storskalig vindkraft svaret på mycket energi på kort tid, även om man också lyfter fram kärnkraften längre fram. Jag delar analysen att vi kan ta olika vägar framåt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 20 juni.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.47 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

§ 4 Statsministerns frågestund

Hat och hot mot politiker

Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Svensk demokratis traditionella festvecka närmar sig. Almedalsveckan är bara dagar bort. Men i år är det svårt att inte tänka på det fruktansvärda mordet på Ing-Marie Wieselgren förra året. Dådet var ett direkt angrepp på demokratin och vårt öppna samhälle.

Vi är många som vill att Sverige ska fortsätta vara en öppen och tolerant demokrati och som vill se debatt och diskussion men att det politiska engagemanget ska hedras och inte leda till hot och hat.

På senare år har vi dock sett ett förråat debattklimat som dominerat främst sociala medier. Vi känner alla till den hätska stämning som råder där ibland men som också kan leda till att en våg av hat och hot kan välla fram. Vi ser inte minst att kvinnliga politiker utsätts för drev och hatkampanjer.

Min fråga till statsministern är därför: Hur ser statsministern på den utvecklingen? Avser han att agera på något sätt?

Anf. 34 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tänkte också, precis häromdagen, på Ing-Marie Wieselgren, som jag kände ganska väl. Jag träffade henne i många sammanhang, när jag själv var på Socialdepartementet och under många års arbete med psykisk ohälsa, suicidprevention och sådana saker. Jag tänker mycket på henne.

Jag tänkte också på henne just med anledning av Almedalsveckan. Hur många kommer att vara rädda och oroliga när vi åker till Almedalen den här gången? Vi säger alltid att vi möter den sortens hat med mer öppenhet, men vi måste naturligtvis också möta det med säkerhet. Jag tänkte precis som frågeställaren på detta.

Det är samma andas barn. Men vi möter ofta detta mer polariserade samtalsklimat. Jag ser att en amerikanisering pågår i många demokratier, inklusive den svenska. Jag är mycket emot den.

Ytterst kan vi bara föregå med gott exempel. Det behövs fler vuxna i rummet; det brukar vara min egen slutsats.

Anf. 35 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Jag noterar vad statsministern säger.

Jag kan skriva under på att det finns en oro i samtalsklimatet som far iväg. Men jag blir också något förbryllad, herr talman. Regeringen har lagt stor energi på att bygga upp ett kansli där statsministerns närmaste medarbetare till synes på heltid ägnar sig åt att leda digitala drev mot oppositionsledaren.

Tycker statsministern att det är lämpligt att politiska tjänstemän i Rege- ringskansliet bedriver någon form av smutskastningskampanj mot oppo- sitionsledaren i stället för att lägga sin arbetstid på att lösa Sveriges stora samhällsproblem? Vilket ansvar tar statsministern för detta?

Anf. 36 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För egen del noterar jag ganska ofta att Socialdemokra- terna utmålar sina politiska motståndare som ständiga hot mot demokratin och som närmast illegitima regeringsbildare. Det tror jag att man ska vara försiktig med. Det är Socialdemokraterna som gång på gång sysslar med den sortens saker.

Ibland skyller vi på sociala medier. Jag tycker att det finns på fler plat- ser än i sociala medier. Det bekymrar mig mycket. Men ytterst måste var och en ta ansvar för sina egna handlingar.

Jag kommer att fortsätta försöka ha ett vuxet samtal i svensk politik och inte ägna mig åt den sortens saker.

Invandringspolitik och brottslighet

Anf. 37 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Häromdagen på en presskonferens gav statsministern sin reaktion på de fruktansvärda dåden i Farsta. Sverigedemokraterna har länge varnat för konsekvenserna av den massinvandring vi har sett. Och i helgen såg vi vilken oerhört allvarlig situation vi faktiskt har hamnat i. Tyvärr är skjutningen i Farsta bara ett av flera hundra exempel de senaste åren.

Det borde vara uppenbart för alla att den trygghet vi många minns har rubbats. Det fanns en tid då vi kunde lämna dörren olåst och inte behövde oroa oss varje gång våra tonåringar var ute sent på kvällen. Det var en tid då man inte heller behövde varna sin gamla mamma för bedragare, som cyniskt försöker lura till sig pengar över telefonen. Det var en tid då sam- hället var tryggt.

Vi vuxna minns att det fanns något före den plötsliga förvandlingen av Sverige. Det var innan vi såg den naiva invandringspolitiken, som föränd- rade Sverige för all framtid. Medan riksdagens andra partier stod här i ta- larstolen, förblindade av vem som kunde vara den allra mest goda, och sa att det var nödvändigt för Sveriges trygga framtid stod vi sverigedemokra- ter här och sa det som behövde sägas, att ert projekt håller på att förstöra Sverige i grunden.

Tack och lov har kursen ändrats i dag. Tillsammans har Tidöpartierna stakat ut en riktning som är bra för Sverige. Tyvärr har en stor del av ska- dan redan skett, och vi ser djupa spår i samhället. Följderna är bland annat våldet, utanförskapet, segregationen, parallellsamhällena, bedrägerierna, bostadsbristen, den grova organiserade brottsligheten och mycket mer där- till.

Jag undrar om statsministern håller med om vår problembeskrivning. I dag ser vi en situation där barn beväpnas med automatvapen och förvand- lar en tunnelbaneuppgång i Stockholm till en schweizerost mitt på ljusa dagen.

Håller statsministern med om att den ansvarslösa invandringpolitiken är själva grunden för den situation som vi i dag befinner oss i?

Anf. 38 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag var i Farsta i går och deltog i minnesstunden för den 43-årige mannen. Det visade sig att han var fotograf, som jag själv – han var säkert mycket bättre – och att han kom från Eskilstuna, som jag själv. Stämningen var väldigt gripande. Det visade de många, av vitt skilda ursprung, som ville visa sitt deltagande.

Varje brottsling måste alltid ytterst bära ansvar för sina egna handlingar. Det är ett val att skjuta 21 skott med en kalasjnikov eller att låta bli att göra det. Jag tror mycket på det individuella ansvaret där. Inga andra faktorer kan frånta en det ansvaret.

Har man sagt det ska man också säga att kombinationen omfattande invandring och dålig integration är farlig. Det har ni påpekat, och det har ärligt talat ganska många andra också påpekat nu under rätt många år.

Det är en farlig kombination. Stor invandring och dålig integration skapar många spänningar. De flesta spänningarna är av ett helt annat slag än dödligt våld. Men det kan vara spänningar som är allvarliga nog ändå.

Vi ser integrationsproblem i skolan. Dem diskuterade vi häromdagen i partiledardebatten. Vi ser integrationsproblem i trångboddhet. Vi ser det i hedersproblematik. Vi ser det på många olika områden, och snart i varje samhällsområde.

Det har fått regeringen och alla våra samarbetspartier att nu lägga om kursen rejält i migrationspolitiken. Jag vill dock ändå säga att det kommer att ta tid. Det är alldeles uppenbart.

Den grova brottsligheten kommer ta tid att bli av med. Det vet vi också från andra länder. Då måste man göra saker uthålligt och systematiskt under mycket lång tid. Vi är på rätt kurs i detta. Men jag förstår frustrationen som finns i samhället när vi ser våldet fortsätta dag efter dag.

Anf. 39 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Givetvis är det positivt att vi nu har en regering som tillsammans med oss i någon mening har majoritet i Sveriges riksdag. Vi får igenom budgetförslag och de viktiga reformer som behövs.

Tillsammans ser vi nu till att invandringen dras ned till ett minimum. Vi uppgraderar medborgarskapet. Vi skärper straffen, och vi stärker socialtjänsten. Är man tillräckligt gammal att begå brott ska man också straffas för det. Därför ska också kriminella ungdomar sitta i fängelse och inte släppas vind för våg i någon mening.

Oaktat detta står vi inför en alarmerande situation här och nu. Min fråga till statsministern är: Vad är statsministern beredd att göra här och nu för att vi på riktigt och effektivt ska kunna få ordning på situationen vi ser?

Anf. 40 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag vill peka på tre saker.

Det första är: Minska invandringen till Sverige. Det är precis det vi gör i regeringen och i samarbetet. Det är också det vi nu gör på europeisk nivå. Det är otroligt viktigt att vi nu har fått på plats en europeisk migrationspolitik som ser till att vi kan hantera den yttre europeiska gränsen.

Utan det kommer vi inte att klara migrationen i Europa. Vi klarar inte av att ha öppna gränser mellan Europas länder. Det är otroligt viktigt att minska invandringen till Sverige. Det är den första saken.

Det andra är kriminalpolitiken. Bura in dem som begår brott. Utvisa dem som vill begå brott men som inte är svenska medborgare. Var systematisk med prevention så att unga människor inte hamnar där.

Det tredje är naturligtvis att på alla tänkbara sätt klara av integrationen. De som redan är i Sverige ska snabbt komma in i det svenska samhället, förstå och respektera svenska lagar och bli framgångsrika i Sverige. De ska göra en klassresa som man gjorde i Sverige på 1900-talet.
(Applåder)

Medel till kommuner och regioner

Anf. 41 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! I dessa sommaravslutningstider ser vi hur oron sprider sig både på förskolor och på skolor. Kommer de lärare, förskollärare och barnskötare som nu önskar alla barn och unga en god sommar att komma tillbaka till hösten? Många har redan fått besked om att man kommer att behöva säga upp dem. Det är nu ett krisläge både i skolan och i vården och omsorgen.

Jag noterade vice statsminister Ebba Buschs besked om att det kommer mer pengar i höstbudgeten till välfärden. Det är ett nonsensbesked, för det gör det varje år. Frågan är hur mycket och om regeringen planerar att se till att hålet på 24 miljarder kronor för kommuner och regioner fylls igen.

Däremot kan det tolkas som att det pågår ett arbete i Regeringskansliet och att regeringen ska göra det som Sveriges Kommuner och Regioner kräver men också statsministerns egna moderata regionråd kräver. Det är att ge ett besked innan midsommar om hur mycket pengar som kommuner och regioner kommer att få.

Anledningen till att det krävs just innan midsommar är att man annars oavsett kommer att behöva säga upp personal. Det handlar om fältassistenter, sjuksköterskor, läkare och lärare. Det duger inte att komma med ett besked i höst. Det måste komma innan midsommar.

Avser statsministern att komma med ett besked om hur mycket pengar som kommuner och regioner kommer att få innan vi går mot midsommar på det sätt som moderata regionråd och kommunalråd har krävt?

Anf. 42 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag trodde först att frågan skulle handla om den rädsla som finns på förskolor och skolor om barnen kommer att komma tillbaka efter sommarlovet.

Kommer man att få se de barn som till exempel har varit i sina hemländer, eller är det barn som förs ut ur landet och aldrig får en chans att komma tillbaka? Det är en av hedersförtryckets allra grövsta former. Den frågan oroar jag mig också rätt mycket för.

Kommer det att komma pengar till kommunerna? Ja, det kommer det att göra. Det gör det varje år. Exakt hur mycket som kommer att komma kan man inte svara på förrän budgeten kommer. Så är det också varje år, och så kommer det att vara även i år.

Det är alldeles uppenbart att kommunerna och också regionerna behöver pengar. De kommer att få pengar. Det är också alldeles uppenbart att nästan varje år önskar sig kommuner och regioner mer pengar sammantaget än vad staten kan ge. Det är heller inget nytt.

Jag förstår att många är nyfikna och att många vill veta. Vi har en budgetprocess som vi tycker att det är viktigt att det hålls ordning på. Det gäller inte minst nu när vi har hög inflation. Att bekämpa inflationen är en förutsättning för att klara av långsiktig svensk ekonomisk politik.

Det är ett stort intresse. Det kan man inte ställa emot att klara välfärden. Man måste hitta en balanserad process där man ger så pass mycket pengar till kommuner och regioner att de klarar sitt uppdrag och inte ger ofinansierade pengar som eldar på inflationen och äventyrar svensk ekonomi.

Allt detta är en samlad bedömning som vi gör i budgetprocessen. Det kommer vi successivt under sommaren, i augusti och sedan i budgeten att återkomma till.

Anf. 43 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Avseende inflationen är det självklart så att det planerade borttagandet av taket för jobbskatteavdraget som skulle innebära 50 000 kronor i sänkt skatt för statsministern och andra i hans inkomstklass skulle elda på inflationen oerhört mycket. Där är satsningen på välfärden att prioritera för att se till att människor behåller sina jobb.

Jag tolkar statsministerns svar som att näringsminister Ebba Busch inte har talat med finansminister Elisabeth Svantesson. Det finns inga besked att ge. Å andra sidan har heller inte finansministern synts till på väldigt länge.

Jag undrar ändå om inte statsministern skulle kunna få ett svar från finansministern om hur mycket pengar som nu ska gå till välfärden i kommuner och regioner. Annars måste personal sägas upp. Det kan inte vara okej, Ulf Kristersson.

Anf. 44 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag ser inte så mycket för sådana konspirationsteorier. Det är klart att det inte är så att människor inte talar med varandra.

Att frågeställaren ännu inte vet beror på att vi inte har bestämt oss än. När vi har bestämt oss kommer vi att berätta det. Det kommer att bygga på en rätt ingående ekonomisk analys. Det är inte svårare än så. Så gör varje regering oavsett vad man tycker i sak inför en budget.

Självklart hade Ebba Busch alldeles rätt när hon sa att det kommer att komma pengar till kommuner och regioner. Men hon kan inte svara på exakt hur mycket, för det kan ingen svara på just nu.

Vi återkommer i ordnade former. Jag vet att alla inte är lika förtjusta i ordnade former. Vi tycker att det är viktigt med ordnade former. Ekonomin är viktig. Ekonomin ska vårdas, inflationen bekämpas och välfärden ska värnas.

Det är ganska många saker som ska vägas ihop. Det kommer vi att göra på det sätt som vi tycker är lämpligt.

(Applåder)

Anf. 45 MUHARREM DEMIROK (C):

Herr talman! Vi lämnar en blodig helg bakom oss i Stockholm. Det dödliga våldet kryper allt närmare och åter upp tryggheten. Kriminaliteten har blivit allt grövre. Gängen rekryterar barn som är allt yngre.

Polisen uppskattar att det finns 1 300 gängkriminella barn i Sverige. Det är 1 300 för många. För att minska den siffran måste vi jobba från flera håll samtidigt. Vi måste satsa på det förebyggande. Vi måste lagföra fler men också se till att fler kan lämna gängen. När en 13-åring först blir kontaktad av ett kriminellt gäng ska alla varningsklockor ringa.

Fryshuset pekar på problemet med grooming från äldre för att dra in unga i gäng. När en 16-åring har fått i uppgift att leverera droger men inser att ett annat liv är möjligt ska samhällets samlade insatser finnas där.

Centerpartiet har föreslagit ett nationellt avhopp-program också för barn. Jag önskar verkligen att orden avhopp-program och barn inte skulle behöva sägas i samma mening, men tyvärr är vi där.

Det här förslaget skulle göra skillnad på riktigt. Det saknas tillräcklig kunskap om unga gängkriminella i kommuner, inom myndigheter och i civilsamhället. Det skulle ett nationellt avhopp-program för unga med beprövade metoder och bättre resurser kunna åtgärda.

Min fråga till statsministern är väldigt enkel och rakt på: Är statsministern beredd att stötta Centerpartiets förslag om ett nationellt avhopp-program för barn?

Anf. 46 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tycker att det är intressant. Jag tittar gärna närmare på detta.

Vi har ju jobbat – framgångsrikt, tycker jag – med andra exitprogram, som vi ibland säger, eller avhopp-program för extremism och nationella avhopp-program när det gäller organiserad brottslighet. Jag har själv träffat företrädare för flera sådana program, som har fungerat mycket väl.

Precis som Muharrem Demirok tycker jag att det är absurt att man ska behöva säga kombinationen avhopp-program och barn. Men eftersom vi är i ett sådant läge tycker jag absolut att man ska titta på det.

Det står inte heller i strid med andra ansvar, det vill säga föräldraansvaret. Jag tycker att det är otroligt viktigt. Föräldrar bär ansvar för sina barn. Att det är ett starkt statligt intresse att hjälpa till är alldeles uppenbart, men ytterst måste föräldrar klara att ta ansvar för sina barn tills motsatsen bevisas. I längden kan vi inte acceptera att barn växer upp i familjer där man i praktiken uppfostrar dem rakt in i gängkriminalitet.

Det finns ju en förfärlig desinformationskampanj som går ut på att socialtjänsten kidnappar svenska barn. Alla vi som jobbat med socialtjänsten vet att det är helt fel. Det som är sant är att socialtjänsten griper in och omhändertar barn – och ska så göra, också med tvång – om föräldrarna inte är kapabla att sköta sina uppgifter. Det är sant.

Jag tittar gärna på allt det som nämns här, tillsammans med annat preventivt arbete såsom att bryta sekretessen mellan polisen, socialtjänsten och skolan så att man tidigare kan upptäcka dem som är i farozonen men som kanske ännu inte har begått några allvarliga brott – plus det kanske helt uppenbara att den som är vuxen och gängkriminell och blir inlåst

dubbelt så länge i vart fall inte just då kan rekrytera nya ungdomar till organiserade gäng. Jag tittar mycket gärna även på ett separat exitprogram för just barn och ungdomar på väg in i organiserad kriminalitet.

(Applåder)

Anf. 47 MUHARREM DEMIROK (C):

Herr talman! Jag uppskattar statsministerns besked om att titta på förslaget, men jag tror att vi behöver vara överens om att just nu räcker det inte att bara titta. Vi behöver komma vidare.

Det kom en fråga tidigare om vad som görs här och nu. Jag tror att vi måste vara överens om att saker och ting måste göras här och nu. Om någonting ska hinnas med under den här mandatperioden måste vi faktiskt göra insatserna nu.

Det ligger ett förslag om ett nationellt avhoppningsprogram för vuxna på regeringens bord. Det har legat där sedan 2021. Det finns bred samsyn om att det borde genomföras, men det har ännu inte kommit ut på remiss. Frågan är hur länge vi ska behöva vänta på det.

Jag skulle verkligen vilja uppmana statsministern i dag att göra verklighet av det nationella avhoppningsprogrammet och att skapa ett särskilt program just för unga. Det ger fler en väg ut, och det räddar våra unga från att dras djupare in i våld och brott. Det är en liten uppgift, men det är en uppgift som vi bara måste ta oss an i dag.

Min fråga kvarstår. Kan vi förvänta oss att statsministern går vidare med ett förslag om ett nationellt avhoppningsprogram för barn?

(Applåder)

Anf. 48 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Med titta menar jag inte titta och lägga åt sidan. Jag tycker att det låter intressant.

Så sent som i går eller i förgår sa justitieminister Gunnar Strömmer att vi har klart för oss vad vi nu kommer att genomföra, vad vi fått mandat att genomföra, för att komma åt den grova organiserade kriminaliteten i Sverige. Men vi är helt öppna för fler förslag. Sätta oss och allmänt kompromissa bort saker för att någon inte vill tänker vi inte göra. Men tar emot nya konstruktiva förslag gör vi mer än gärna.

Jag lägger gärna till detta på en snart ganska rejäl lista på ytterligare saker man kan göra, både preventivt och mer repressivt. Jag tycker att det är ett bra förslag. Jag tittar gärna *konstruktivt* vidare på det förslaget.

(Applåder)

En kriskommission mot våldsbrott

Anf. 49 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman och statsministern! Det besinningslösa våldet fortsätter på öppen gata, framför ögonen på våra barn. Det sliter sönder familjer, krossar framtidsdrömmar och sätter skräck i samhällen.

Under helgen blev sju personer skjutna i Stockholmsområdet, bland dem en 15-årig pojke som dog under skjutningen i Farsta. Trots det menar polisen att man också har förhindrat flera grova våldsbrott från att inträffa under denna helg. Fler grips, fler häktas och fler lagförs.

Fängelserna är fulla. Varför får vi då inte stopp på våldet? Jo, därför att polisen beräknar att det rekryteras tre nya gängkriminella varje dag. Man kan föreslå hur många straffskärpningar som helst, men vi måste prata om hur vi bryter mönstret när det gäller segregation och utanförskap och om vad som ger framtidsdrömmar igen. Det är vi skyldiga barnen som just förlorat sin klasskamrat i Farsta.

Samtidigt avfärdas Polisförbundets förslag om en kriskommission. Varför vill statsministern inte bjuda in till en sådan?

Anf. 50 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag instämmer helt i den beskrivning som gavs här av det förfärliga, besinningslösa våldet. Det var inte minst om det vi före valet sa att det här måste få ett stopp, och det kommer att krävas politiska förändringar i Sverige för att få stopp på detta.

Ibland har jag lite svårt att förstå den här motsättningen som målas upp mellan prevention och att ta tuffa tag mot de vuxna och unga som går omkring med kalasjnikovar och skjuter ihjäl människor. Då är det för sent för prevention. Men det finns ingen motsättning mellan det och att se till att dagens 10-åringar inte om fem år är 15-åringar med vapen i hand. Båda sakerna behövs. Jag kan inte begripa varför så många vill måla upp en motsättning häremellan.

Skulle alternativet vara att *inte* bura in den som springer omkring och skjuter ihjäl andra människor? Det vore farligt. Självklart måste vi göra det. Det är en dessutom en preventiv insats, bara det, för då kan just den personen inte rekrytera nya.

Sedan måste vi göra stora preventiva insatser så att inte nya unga människor lockas in och vill bära rånarluva i stället för studentmössa.

Anf. 51 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Ja, riksdagen har ju röstat för Miljöpartiets förslag att kriminalisera just rekrytering till kriminella kretsar. Men polisen, lärarna och socialsekreterarna säger samma sak: Det går inte att stoppa våldet utan att hela samhället sluter upp.

Då handlar det om att satsa rejält på välfärden. Det är där förebyggandet sker. Det är fullständigt verklighetsfrånvänt att tro att vi kan satsa på det förebyggande om vi skär ned på socialtjänst och skola.

Min fråga var alltså om en partiöverskridande kriskommission för att vi tillsammans ska sätta oss och jobba med lösningar på problemen som vi ser framför oss.

Anf. 52 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För det första skär vi inte ned på skolan och socialtjänsten.

Däremot tror jag inte att socialtjänsten är rätt instans för att arbeta med grovt kriminella ungdomar. Det är viktigt att säga det. Jag har den största respekt för socialtjänstens arbete. Jag har själv jobbat med socialtjänsten i flera år. Socialtjänsten är bra på mycket – men inte på att ta hand om 15-åringar med grova vapen.

Däremot måste vi göra andra saker. Om vi bryter sekretessen mellan socialtjänst, skola och polis kan fler upptäckas mycket tidigare. Om vi har högre förväntningar på föräldrar och föräldrastöd kan fler föräldrar ta hand om sina egna barn.
(Applåder)

Regeringens brottsförebyggande arbete

Anf. 53 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Redan för 13 år sedan varnades det för att 5 000 unga var på väg in i kriminalitet. För 10 år sedan gjorde *Kaliber* ett reportage om de kriminellas yngsta hantlangare, springpojckarna, som gjorde tjänster åt de äldre kriminella. De fraktade vapen och gömde droger.

I dag, 10 år senare, är barnen inte längre springpojkar. De är i stället mördare, inte sällan frivilligt. De är barn som avrättas och avrättas.

I februari häktades en 15-åring misstänkt för att ha skjutit ihjäl en annan 15-åring på en restaurang i Skogås. Både den misstänkte och offret var sju år när Socialdemokraterna tog över Sverige 2014.

Min fråga till statsministern är vad den moderatledda regeringen gör för att inte misslyckas så kapitalt med det brottsförebyggande arbetet som tidigare socialdemokratiska regeringar.

Anf. 54 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag har sagt ganska många gånger, inte minst de senaste dygnet, är det en kombination av saker som måste göras uthålligt under lång tid. Har det kunnat bli så här i Sverige kan det också bli annorlunda. Det är ingen naturkatastrof som har dragit in över Sverige, utan det går att förändra allt detta.

Jag tror på en kombination. Vi ska ta mycket tuffa tag mot dem som nu begår allvarliga brott och visa att detta inte tolereras i Sverige. Man blir inlåst under mycket lång tid, eller man blir utkastad ur landet, om man inte ska vara i Sverige – mycket hårda bandage.

Samtidigt ska vi göra omfattande preventiva insatser så att fler barn ser en annan framtid. Men även prevention är ganska hårdkokt. Varje fritidsgård är inte en preventiv insats, om jag får uttrycka mig brutalt. Prevention handlar om att göra saker som vi vet har riktiga resultat: att evidensbaserade föräldrastödsprogram får ordentligt utrymme och att föräldrar får tydlig återkoppling om vad statens socialtjänst accepterar att de gör och inte gör.

Det handlar alltså om en kombination av många saker.
(Applåder)

Kärnkraftens förutsättningar i Europa

Anf. 55 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Vi kristdemokrater mer än välkomnar det höga reformtempo som regeringen håller för att bygga ett starkt energisystem. Exempelvis togs i vintras ett välkommet initiativ för att pausa omprövningen av vattenkraftens miljötillstånd. Regeringen har även startat processen för att göra det möjligt att bygga fler kärnkraftverk på fler platser i Sverige. Och

nästa vecka kommer riksdagen att fatta beslut om ett nytt energipolitiskt mål: 100 procent fossilfritt. Det är ett viktigt beslut och en förutsättning om vi ska nå klimatmålen och samtidigt vara konkurrenskraftiga.

Men detta räcker inte om Sverige står ensamma i den offensiva ambitionen. Vi vet att frågan även är viktig i ett globalt perspektiv. Så vad gör regeringen för att kärnkraften ska få goda förutsättningar, inte bara här i Sverige utan även i hela Europa?

Med detta vill jag och den kristdemokratiska riksdagsgruppen också önska statsministern en fin sommar!
(Applåder)

Anf. 56 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag börjar med att kvittera hälsningen så att jag inte glömer på slutet på grund av tidsbrist. Tusen tack, och detsamma! Det är en månad kvar, för min del i alla fall. Spanien kör igång sitt ordförandeskap med några rejäla möten mitt i sommaren. De tror att det är augusti som är sommarledighetsmånaden; det tror inte vi. Så kan det gå!

Jag delar helt beskrivningen. Vi lägger om energipolitiken. Mer av allt – det är lite grann vårt utrop, så länge det är mer av allt fossilfritt. Detta är viktigt: mer av all fossilfri energi. Ställ inte vind- och kärnkraft mot varandra! Vi behöver mer av allt. Ju mer stabil basproduktion vi har, desto mer havsvind kan vi också ta in, till exempel.

Ebba Busch har lagt ned ett enormt arbete på att försöka samla de europeiska länder som också vill ha mer kärnkraft, med respekt för att varje land självt bestämmer om man ska ha kärnkraft. Ingen tvingar Tyskland till kärnkraft, och ingen kan stoppa Sverige eller Frankrike från kärnkraft. Vi bygger en allians av kärnkraftsvänliga länder, som kan göra gemensam sak för att till exempel sänka kostnaderna.

(Applåder)

Situationen för utsatta barn under sommaren

Anf. 57 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Sommarlovet ska vara bad i vattenspridare för alla barn, eller bär och saft på en filt. Men vi vet alla att det finns barn som genomgår ett helvete under sommaren. Några har svårt sjuka föräldrar som inte maktar med, och barnen måste då ta hand om både sig själva och sina yngre syskons kläder, mat och allt annat när skolan är stängd.

Andra barn har i och för sig full uppmärksamhet mot sig men utsätts för kränkningar och förhindras leva som de själva vill. Tvångsäktenskap planeras för dem, eller omvändelseresor för att deras sexuella läggning inte duger för familjen, eller uppfostringsresor där de utsätts för våld och blir inlåsta och fastkedjade.

Herr statsminister! Vårt lands fri- och rättigheter ska självklart vara för alla. En trygg uppväxt ska självklart vara för alla. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för just dessa barn?

Anf. 58 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Detta är en komplex fråga. Långa sommarlov har i alla tider varit en glädje för en del barn och för föräldrar som kan vara lediga

länge men ett mer eller mindre stort gissel för en del familjer och en del barn, som tycker att det är för långt och för ensamt och kanske har en social situation som gör sommaren mer till en plåga än till en välsignelse. Allt detta känner vi till sedan lång tid tillbaka.

Till detta kommer nu hela integrationsaspekten av detta, som på så många andra områden. Det handlar om integration även här.

Man måste börja med det nödvändigaste. Jag nämnde för en stund sedan de lärare som är rädda för att sista skoldagen är sista gången de ser en del av eleverna – att de inte ska komma tillbaka efter lovet. Det handlar om hela hedersproblematiken. Vi har ett omfattande lagstiftningsarbete för att på olika sätt stoppa hedersvåld och hedersförtryck och ta detta på ännu större allvar. Det är en viktig insats.

Det andra handlar naturligtvis om vad man gör på sommaren. Jag skulle önska att fler barn i Sverige i dag fick gå på de kollon som många svenskfödda barn förr i tiden var på. De skulle då dras in i en gemenskap som skulle vara integration i sig själv.

(Applåder)

Välfärden och det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet

Anf. 59 EVA LINDH (S):

Herr talman! En stark gemensam välfärd är en av de saker som förenar oss i det nordiska samarbetet – en nordisk välfärdsmodell som jag är väldigt stolt över och som vi socialdemokrater är och kommer att vara förkämpar för. Tanken är att vi kan stärka våra system genom bättre samverkan över gränserna men också genom kunskapsutbyte.

Nästa år ska Sverige vara ordförandeland i Nordiska ministerrådet. Det vore ett utmärkt tillfälle att sätta den nordiska välfärdsmodellen på agendan. Vi har några – eller ganska många – gemensamma problem som behöver lösas. Vi har en åldrande befolkning. Många blir äldre; det är bra. Men vi har också en utmaning i hur vi kan ta vara på detta. Det är svårt att rekrytera personal till sjukvården och äldreomsorgen, och vi har en ökad andel unga med psykisk ohälsa.

Så jag ställer frågan till statsministern: Vad kommer statsministern att prioritera när Sverige är ordförandeland i Nordiska ministerrådet?

Anf. 60 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det finns mycket att samarbeta kring i nordiska sammanhang, inte minst välfärdspolitiken. Jag är själv en mycket varm anhängare av den nordiska välfärdsmodellen. När jag var minister förra gången firade vi 100-årsjubileum för den svenska välfärden, med den svenska allmänna pensionen som start 1913. Mycket vatten har naturligtvis runnit under broarna sedan dess.

Jag råkade hitta en gammal artikel som jag själv skrev, som handlade just om den nordiska välfärdsmodellen. Den byggde på en undersökning. Man hade frågat svenska folket vad som i första hand kännetecknar den. Svaret var förstås: generell välfärdspolitik som betalas gemensamt. Det svar som kom i andra hand var: valfrihet. Dessa två saker anser svenska folket kännetecknar den nordiska välfärdsmodellen. Det är inget dåligt svar. Båda ska värnas, och båda tänker vi värna.

Det finns jättemycket att göra här, inte minst i integrationens spår. Det rör sig om generella system men också om selektiva insatser till precis de människor och de familjer som behöver de offentliga insatserna allra mest. (Applåder)

EU-förslag om tvingande omfördelning

Anf. 61 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! I förra veckan röstade Sverige för rådets inriktning gällande den så kallade migrationspakten. Detta beslut innehåller både salt och sött.

Vi är glada för att fler migranter kommer att direktavvisas vid yttre gräns, att fler kommer att snabbbehandlas i så kallade gränsförfaranden och att fler utvisningar kommer att verkställas. Även om det är principiellt fel att tvingas betala en avgift för att slippa migranter som varken har någon anledning eller något behov av att komma till Sverige välkomnar vi naturligtvis också att rådet avvisar idén om tvingande omfördelning.

Förslaget ska nu förhandlas med kommissionen och parlamentet innan det kan träda i kraft. Kan statsministern redan nu ge besked om huruvida Sverige även i den förhandlingen kommer att säga blankt nej till förslaget om tvingande omfördelning?

Anf. 62 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Politik på EU-nivå består ofta av salt och sött. Likväl menar vi att de stora fördelarna överväger. Vi kommer inte att klara av att minska migrationen till Europa om vi inte har gemensam koll på Europas gränser. Detta var otroligt viktigt.

Svaret på frågeställarens fråga är ja. Vi kommer inte att acceptera någon tvingande omfördelning. Min bedömning är att en förkrossande majoritet av Europas länder inte heller kommer att göra det.

Det har skett en betydande tyngdpunktsförskjutning. Det var detta – förutom Maria Malmer Stenergards skickliga förhandlingsarbete, naturligtvis – som skapade förutsättningar och gjorde att vi kunde få den här stora framgången. Väldigt många länder har dragit slutsatser av det som hände 2015 och vill inte se det upprepas. Men vi måste också inse att om vi inte samarbetar i dessa frågor kommer EU som helhet inte att klara av uppgiften.

Inriktningen ligger alltså helt och hållet fast. Det finns ett mycket litet utrymme för kompromisser, varken med parlamentet eller med kommissionen, efter denna breda enighet.

(Applåder)

Brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Anf. 63 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Statsministern har det yttersta ansvaret för att förebygga nyrekrytering till den grova brottsligheten. Därför ställer jag frågan: Hur anser statsministern att detta bör ske?

Det är uppenbart att hot om strängare straff inte räcker. Har statsministern tankar om till exempel samhällsplaneringen, skolan, välfärden och

stöd till familjer för att reducera våldet? Har statsministern uppmärksammat att mäns våld mot kvinnor, som är utbrett, också medför att de pojkar som ser pappa slå löper en ökad risk för att själva använda våld som maktmedel?

Våld föder våld. Kraftsamling mot våld bör efterlysas. Man kan sprida goda exempel eller finna nya exempel som är kreativa och till exempel riktas mot unga i sociala medier.

Anf. 64 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Nej, hot om strängare straff kanske inte hjälper, men strängare straff hjälper. Låser man in gängkriminella dubbelt så länge i Sverige, precis som man gör i Danmark, kommer de inte att kunna begå några brott.

Strängare straff ger också polisen helt nya verktyg att förebygga brott och upptäcka brott. Strängare straff gör att vi kan utvisa fler människor ur landet som inte borde vara här över huvud taget. Strängare straff hjälper absolut.

Ibland blir jag lite nyfiken på dem som alltid är emot strängare straff. Då borde de ju i logikens namn kräva lindrigare straff. Varför inte halvera straffen för alla grova brottslingar? Om strängare straff är helt fel väg att gå är sannolikt kortare straff en bättre väg. Eller är det exakt som straffen är nu som är det optimala?

Vi behöver dansk lagstiftning mot den grova kriminaliteten, plus alla förebyggande insatser. Ska jag nämna en sådan ännu en gång vill jag nämna sekretessen: Ta bort sekretessen mellan polisen och socialtjänsten, så att fler barn i riskzonen kan upptäckas tidigare!

(Applåder)

Resurser till skolan

Anf. 65 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Min partiledare ställde precis frågan om ett nationellt avhoppprogram för barn, ett tyvärr nödvändigt förslag. Jag uppskattar ändå statsministerns öppna inställning till förslaget.

Förutom ett avhoppprogram när det gäller gäng behöver vi också ett tydligare arbete som hindrar inhopp till gängen. Precis som statsministern sa måste vi satsa på det som vi vet gör skillnad. Det som vi verkligen vet gör skillnad är skolan.

Då undrar man ju; regeringen har minskat pengarna till skolan. Man förhalar beslut som faktiskt kan göra skillnad, så att resurserna i skolan går dit där de faktiskt behövs, i stället för till skolägare som inte ens levererar den skolgång som barnen har rätt till.

Vad leder regeringens politik till just nu? Jo, den leder till att de barn som har svårast att lyckas i skolan, och sedan kommer till gängen, förlorar sitt stöd. Socialpedagogerna sägs upp. De lärare som ska lotsa dem genom skolan får hitta nya jobb.

Jag vill fråga statsministern: Varför ser regeringen inte till att det faktiskt sker förbättringar för svensk skola nu?

Anf. 66 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är precis detta vi gör. Men vi tror inte att bara mer pengar kommer att hjälpa. Jag är den första att inse att mer pengar nästan alltid underlättar jämfört med mindre pengar. Självklart är det så. Det gäller oss alla. Men det är inte bara pengar som är svaret på frågan.

Tänk om barn inte lär sig att läsa! Tänk om det vore så att 20 procent av alla fjärdeklassare inte kunde läsa ordentligt – kommer de då att klara skolan? Och precis så är det, tyvärr.

Tänk om var sjunde lämnar nian utan betyg och inte kan komma in i gymnasiet! Tänk om de då inte får något arbete! Precis så är det.

Tänk om det är så stökigt i många skolor att lärare och elever inte tycker att det går att lära sig saker! Precis så är det.

Detta handlar inte i första hand om pengar. Detta handlar om att vi måste ändra på regelverken i svensk skola. Vi måste börja med något så enkelt som språkförskola till de barn som inte lär sig ordentlig svenska hemma. Det behövs mer timmar i svenska och mer timmar i matematik, så att barnen får en chans att klara av den skola som är precis så viktig som Niels Paarup-Petersen säger.

(Applåder)

Ekocid som ett internationellt brott

Anf. 67 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Förstörelsen av Nova Kachovka-dammen i Ukraina har satt stora spår. Det är någonting som kommer att drabba människor långt efter att kriget har tagit slut och långt utanför Ukrainas gränser. President Zelenskyj var tidig med att deklarerat att det som har skett är en typ av ekocid, det vill säga en storskalig miljöförstörelse.

Det finns nationella lagar som hanterar ekocid i Ukraina. Men nu ber president Zelenskyj och Ukraina om hjälp. Det behövs internationella mekanismer för att se till att de som är ansvariga, alltså Ryssland, ställs till svars. Därför behöver vi samarbeta och arbeta med Romstadgan.

Min fråga är: Kommer regeringen att ta någon typ av initiativ för att samla stöd för att ekocid ska erkännas som en kriminell handling?

(Applåder)

Anf. 68 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är inte alltid Rebecka Le Moine och jag håller med varandra, men jag håller helt med henne här. Detta är en katastrof av sanslöst slag. Vi tänker på de människor som bokstavligen talat drunknar och får sina liv och hem förstörda. Vi tänker också på de ekologiska katastroferna. Vi tänker på den moderna krigföringens groteska sätt att använda civila system för att vinna ett krig. Det är helt förfärligt!

Ryssland måste ställas till svars för sina många olika brott. Detta kommer att diskuteras på Europeiska rådets möte – nu tittar jag på klockan, inte för tidens skull utan för datumens skull – om knappt två veckor. Det är det sista möte i Europeiska rådet som vi har hand om under det svenska ordförandeskapet. Då kommer denna fråga upp. Det vet jag.

Det är väldigt många som också vill hjälpa till nu. Problemet är att det är så svårt för hjälporganisationer att vara på plats, inte minst inne på det ryskockuperade territoriet. Jag förstår alla som vill hjälpa till men tycker att det är fruktansvärt svårt.
(Applåder)

Barns läskunnighet

Anf. 69 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Jag vill inleda med att jag instämmer i gillandet av barnkolonier. Jag har jobbat som ledare på barnkollo under väldigt många somrar. Detta är en oerhört viktig verksamhet som saknas.

Sedan vill jag komma in på något som nämndes tidigare här, nämligen den internationella läsundersökningen Pirls. Precis som statsministern sa har ju resultaten tyvärr försämrats sedan 2016. Var femte tioåring kan alltså inte läsa!

Vi förstår att detta kommer att leda till mer bekymmer när det gäller utbildning i framtiden. Det kommer att leda till större risk för utanförskap och kanske också för kriminalitet.

Skillnaden i resultat mellan dem som presterar bäst och dem som presterar sämst ökar också, vilket också är ett stort bekymmer.

Skolverket svarar lite vagt att det kan handla om pandemieffekter, till exempel, vilket jag är väldigt skeptisk till. Jag tror att det är mycket mer som måste göras. Det är inte pandemin som har orsakat detta, utan det är mycket annat som måste förbättras inom skolan.

Min fråga till statsministern är: Hur kan vi göra för att komma till rätta med detta i skolan? Denna nedåtgående trend måste ju stoppas.

Anf. 70 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag delar både entusiasmen för kollo och bekymret när det gäller läsningen. När jag var socialborgarråd här i Stockholm var jag rätt ofta ute på Barnens ö, som var den plats som Stockholms stad då hade för att erbjuda barn som kanske inte hade så många andra semestermöjligheter att kunna komma tillsammans med andra barn i en helt annan miljö. Kollo är otroligt underskattat. Apropå den svenska välfärdsmodellen: Fler barn som inte har föräldrar som är födda i Sverige skulle i dag ha glädje av att träffa andra barn under sådana former. Detta borde vi göra mer av.

Detta med läsningen är jag djupt bekymrad över. När var femte tioåring inte kan läsa ordentligt får det enorma konsekvenser. Redan där har vi problem som borde ha förebyggts genom till exempel språkförskola, så att man kompensera för det som föräldrarna inte kan göra, och också lovskola för dem som halkar efter.

Detta är ett integrationsproblem. Låt oss tala klartext om det. Det är nya klasskillnader i Sverige som bygger på integrationsmisslyckanden. Dessa barn kan inte offras för vårt misslyckande.

(Applåder)

Anf. 71 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Svensk sjukvård är bra, men alldeles för få får tillgång till den. I höstas, när den här regeringen tillträdde, hade 163 000 patienter väntat olagligt länge på att få den vård de behövde. Styrningen och grundorganisationen är från en tid då vi höll på med både åderlätning och koppning, nämligen 1862. Utvecklingen har tack och lov gått framåt!

Det är ingen hemlighet att vi kristdemokrater vill sätta människan före systemet. Men jag är också glad att vi kristdemokrater nu levererar på våra vallöften. Nu är det klart att regeringen tillsätter en utredning för att flytta ansvaret från regionerna till staten. Men vi är här och nu, och alla patienter som i dag väntar olagligt länge på vård har inte tid att vänta på utredningen. Vi måste redan nu agera för en mer jämlik hälso- och sjukvård.

Jag vill fråga statsministern: Vilka åtgärder och satsningar kan regeringen redan nu vidta för att vända utvecklingen?

Anf. 72 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Man skulle nästan kunna tro att någon har tjuvlyssnat på Acko Ankarberg Johanssons brandtal för den reformering som nu börjar med en utredning, på svenskt manér. Det låter alltid lite så där att vi börjar med att utreda. Men så bestämde Axel Oxenstierna att vi skulle göra i Sverige, och så gör vi naturligtvis. Det tar lite tid, men detta måste göras noggrant.

Det är en svår fråga. Vi är eniga om att vi ska ha ett ökat statligt ansvar, en ökad statlig styrning och en ökad jämlikhet i vården. Då måste man börja någonstans. Exakt var det kommer att landa får vi naturligtvis se.

Här och nu handlar det om att kunna låta patienter välja. Om man inte får hjälp i tid i egen region ska man kunna vända sig till andra regioner som kan ha kortare väntetider. Och det handlar om att öka transparensen, så att man vet hur det ser ut på olika ställen. Det gäller naturligtvis också kvalitetsfrågor. Vi har besvärande stora kvalitetskillnader. Jag var tillsammans med Acko på Ackis och tittade på endometriossjukvård, till exempel. Det är extrema ojämlikheter ute i landet.
(Applåder)

Sveriges Natointräde

Anf. 73 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! När statsministern tillträdde i höstas sa han att hans regering skulle ha bättre förutsättningar att få in Sverige i Nato än den tidigare socialdemokratiska regeringen, trots att vi redan då hade invitee-status och klartecken från 28 av 30 medlemsländer.

Sedan dess har det gått åtta månader, och Sverige har inte kommit en endaste millimeter närmare Nato. Det är snarare tvärtom – att vi står längre ifrån – särskilt efter Sverigedemokraternas uttalanden om att man borde bränna 100 koraner till utanför Turkiets ambassad. Bara det måste vara något av det dummaste som har sagts under det här seklet, och det har ställt till en väldig skada i processen.

I går kom det nya besked från Turkiet om att man inte ska förvänta sig något genombrott i Vilnius. Om Sverige inte skulle få ett positivt besked i Vilnius är det ett historiskt misslyckande för regeringen och för Sverige.

Mina frågor till statsministern är: Vilken bedömning gör statsministern när det gäller utgången av Vilniusmötet? Har statsministern någon plan för Sveriges säkerhet om Sverige långsiktigt hålls utanför Nato?

Anf. 74 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tänker inte ta upp Morgan Johanssons grälsjuka handske, utan jag tänker bygga vidare på det faktum att vi enades. När Socialdemokraterna bytte uppfattning om Nato kunde vi enas om att gå med i Nato. Det tar jag fasta på. Jag uppskattar när människor ändrar sig och intar en klokare ståndpunkt. Den har jag byggt vidare på sedan den 16 maj förra året, i bred enighet. Det är delvis samma människor som förhandlar å Sveriges vägnar, som är medvetna om uppgiftens storlek och svårighet och medvetna om och respektfulla inför att det ytterst är Turkiet som fattar turkiska beslut.

(Applåder)

Utformningen av det nationella klimatmötet

Anf. 75 ELIN SÖDERBERG (MP):

Herr talman! I morgon har regeringen bjudit in till ett klimatmöte. Detta aviserades på nyårsafton efter att regeringen under det första halvåret mött hård kritik i fråga om klimatpolitiken. Man hade genomfört många reformer som kommer att leda till att utsläppen ökar i Sverige.

Sedan nyår har IPCC släppt sin syntesrapport, som visar på det extremt allvarliga läget. Klimatpolitiska rådet har presenterat sin rapport, där man redogör för detta: För första gången på två decennier väntas utsläppen öka i Sverige, till följd av politiska beslut av denna regering.

Till klimatmötet i morgon är inte någon forskare inbjuden för att inleda programmet med att beskriva den uppgift som regeringen har att lösa – klimatutmaningen. Min fråga till statsministern är: Varför har man inte bjudit in någon som kan göra den inledningen och ge en inramning kring uppgiften, som vi tillsammans har att lösa?

Anf. 76 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag har tvärtom mött väldigt mycket uppskattning inför det stora klimatmöte som vi har i morgon, som är en final på många av de sektorsvisa möten som har varit under hela vårterminen. Jag har mött väldigt mycket uppskattning.

För den som är intresserad kan jag berätta att mötet handlar om tre huvuddelar.

Den första är: Vad betyder den snart färdigförhandlade europeiska klimatpolitiken för Sverige? Vad betyder nya gemensamma spelregler?

Den andra är: Hur får vi massiva mängder fossilfri el i Sverige? Jag tänker på om vi ska kunna fördubbla elanvändningen när vi ska elektrifiera allt.

Den tredje handlar om näringslivets roll. Hur ska näringslivet kunna få snabbare förutsättningar för sin gröna omställning, som både konsumenter och investerare kräver?

Det är de tre sakerna som detta klimatmöte kommer att handla om.

Vi vet ganska mycket om problemen. Vi måste bli koldioxidneutrala, så fort som möjligt. Nu finns det delvis nya förutsättningar för det, och Sverige gör sitt jobb väldigt bra. Detta ska vi diskutera i morgon.
(Applåder)

Sveriges långsiktiga stöd till Ukraina

Anf. 77 MAGDALENA THURESSON (M):

Herr talman! Rysslands olagliga, provocerade och brutala krig i Ukraina fortsätter. Det är svårt att ta in det mänskliga lidande som kriget innebär och de övergrepp och krigsbrott som den ryska armén begår.

Ukrainska armén och ukrainska folket försvarar inte bara sig själva utan också oss. De försvarar friheten. Vårt stöd till Ukraina måste vara stort och långsiktigt. Det är en styrka att vi i denna kammare är så enade i vårt stöd till Ukraina.

Hur ser statsministern på hur stödet till Ukraina kommer att fortsätta? Jag tänker både på här och nu och på det långsiktiga stödet till återuppbyggnaden.

Anf. 78 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Ja, det är en seminariefrågeställning som man kan diskutera. Men jag kan ta den korta versionen, som jag ser det. Vi har behållit ett gott och brett europeiskt stöd för Ukraina. Det var liksom topp-prioriteringen för hela vårt ordförandeskap. Det handlar om att se till att det breda stödet för Ukraina vidmakthålls – politiskt, moraliskt, ekonomiskt men också militärt, det som ifrågasattes av några i Sverige i början, innan vi fick enighet.

Det tycker jag att vi, så här långt, har gjort. Ta i trä, ska man säga, för i demokratier händer det hela tiden saker, på goda grunder. Men vi har hållit ihop detta. Vi har också hållit ihop den europeiska och amerikanska enigheten om detta. Det är också otroligt viktigt för Ukraina.

Och så diskuterar vi Ukrainas långsiktiga framtid i Europa, i EU, merit-based, som det heter på engelska.

Det handlar om alla dessa stöd. Jag upplever ett mycket solitt stöd för detta. Och det spanska ordförandeskapet kommer att ta vid precis där Sverige slutar.

(Applåder)

Regeringens skattepolitik

Anf. 79 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Den kostnadskris som den höga inflationen har skapat slår nu stenhårt mot individer men också mot kommuner och regioner. Konkret hotar nu nedskärningar i välfärden, och det är till följd av den SD-ledda regeringens politik. Dessutom flaggar både blå kommuner och röda kommuner för eventuella skattehöjningar.

För mig är det uppenbart att de 13 miljarder som regeringen använde för att höja skiktgränsen, för att därmed sänka skatterna för dem som har mest, verkligen hade behövts i välfärden.

Min fråga till statsministern är: Är det rimligt att sänka skatten för de absolut rikaste i Sverige när man samtidigt för en politik som riskerar att innebära att låg- och medelinkomsttagare får höjda kommunalskatter?

Anf. 80 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det blir intressant att se om Socialdemokraterna nu fullföljer sitt löfte om att höja skatten för alla de människor som på grund av inflationen skulle hamna över gränsen för statlig skatt. Lovar Socialdemokraterna att höja skatten för poliser, för barnmorskor och för många andra trots att hela idén med skattesystemet var att de allra flesta inte ska betala statlig skatt? ”Hälften kvar” har aldrig varit ett socialdemokratiskt adelsmärke, men för nästan alla andra svenskar är det en viktig princip. Det blir intressant att se var Socialdemokraterna landar.

Vi valde en annan väg. Vi valde att skydda människor från höga skatter när vi också har hög inflation och stigande räntor. Det är ett tufft ekonomiskt läge. Det var länge sedan Sverige hade denna kombination. Vi som minns vet att det krävdes disciplin och ordning och reda för att ta oss ur den situationen förra gången. Vi tänker inte äventyra svensk ekonomi den här gången.

(Applåder)

Flaskhalsintäkter som stöd till hushåll och företag

Anf. 81 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Sverige och Europa hanterar just nu en djup energikris. I mitt hemlän Skåne har jag haft kontakt med såväl företag som privatpersoner som under pågående elkris blivit svårt drabbade.

Under 2022 fick den socialdemokratiska regeringen ett undantag beviljat av EU för att kunna återföra de så kallade flaskhalsintäkterna från elmarknaden till hushållen som ekonomiskt stöd i krisen. Dessa medel omgärdas av regler för hur de får användas. Detta undantag löper ut vid årsskiftet.

Vi socialdemokrater försöker agera i EU-parlamentet för att säkerställa möjligheter för detta framöver, men vi har än så länge kunnat konstatera att regeringen i sitt ordförandeskap i EU ännu inte har möjliggjort en lösning.

Min fråga är: Ser statsminister Kristersson framför sig andra initiativ för att i sista skedet som ordförande kunna värna svenska privathushålls och företags intressen inom detta område, eller varför har man hittills inte agerat för att få till ett fortsatt undantag?

Anf. 82 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi har agerat på denna punkt, precis som på många andra punkter. Men detta är inte en punkt som kommer att slutföras under det svenska ordförandeskapet. Ett visst medialt fokus ligger av naturliga skäl på de punkter som vi kan slutföra under vårt ordförandeskap.

Frågan om elmarknaden och de regelverk som finns där är stor och svår och rymmer många olika saker. Dessutom tycker många länder rätt olika, som det ofta är i EU.

Vi agerar därför i denna fråga precis som i många andra frågor, men vi har inte bedömt att den kan slutföras under det svenska ordförandeskapet. (Applåder)

Kommunernas brottsförebyggande arbete

Anf. 83 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! Högst upp på den politiska agendan står kampen mot gängbrottsligheten och skjutningarna som plågar Sverige. Vad gäller straffskärpningar och utökade polisiära befogenheter har vi socialdemokrater och regeringen varit överens. Av de 17 propositioner som vi har behandlat i justitieutskottet under året har 15 initierats av socialdemokrater. Men när det gäller synen på, eller i varje fall prioriteringen av, det brottsförebyggande arbetet skiljer vi oss åt.

Runt om i Sverige står kommunalråd inför samma dilemma när det är fråga om effektiviseringar och nedskärningar, där den lagstadgade verksamheten kommer först. De tvingas dra ned på de förebyggande åtgärderna, som fältassistenter, elevassistenter, socialsekreterare med mera.

Min fråga till statsministern är: Vad avser regeringen att göra för att om inte satsa på det förebyggande arbetet i alla fall se till att det inte slaktas?

Anf. 84 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tycker att frågeställaren har helt fel i båda sina beskrivningar.

För det första genomför vi nu alla de brottsbekämpande insatser för att höja straffen som den förra regeringen vägrade att göra, eller inte fick göra för Miljöpartiet, eller inte kunde eller inte vågade. Precis detta gör vi nu.

Om Socialdemokraterna nu vill ändra sig är ni mycket välkomna. Jag tar mycket hellre emot den som ändrar sig än den som gnäller om gamla saker. Men vi gör det som ni inte ville göra. Det är en viktig konsumentupplysning.

För det andra genomför vi nu också stora preventiva insatser. Jag förstår inte varför man ska ställa prevention mot brottsbekämpning. Jag kan inte begripa detta.

Att ta bort sekretessen mellan socialtjänst och polis är det som socialsekreterare oftast nämner allra först, så att de har rätt information och kan gripa in tidigt.

Föräldrastödsprogram är det vi som satsar på, inte den förra regeringen, så att de föräldrar som vill och kan ta hand om sina barn men som saknar kunskaper får dessa kunskaper.

Sedan ska man också kunna gripa in, också med tvång, ifall det behövs.

Vi gör dessa saker.

(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2022/23:373 om schabloniserade taxor för förordnandemål

Anf. 85 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Ola Möller har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att trygga allas rätt till skäligt och gott stöd i förordnandemål.

Förordnandemål är brottmål där en domstol har förordnat ett rättsligt biträde, men där förundersökningen inte leder till åtal. Dessa mål utgör i dag ungefär en tredjedel av det sammanlagda antalet brottmål vid tingsrätterna.

Under den senaste tioårsperioden har utgifterna för rättsliga biträden i förordnandemål ökat med cirka 155 miljoner kronor. Som Ola Möller nämner har Riksrevisionen varit kritisk till denna kostnadsutveckling. I en granskning av domstolarnas ersättning till rättsliga biträden i brottmål har Riksrevisionen bedömt att tingsrätterna inte utövar en betryggande kontroll över ersättningen till offentliga försvarare och målsägandebiträden. Riksrevisionen lyfter särskilt fram att domstolarna har dåliga förutsättningar att kunna göra en noggrann prövning av dessa ersättningsanspråk.

Mot denna bakgrund har Domstolsverket nyligen beslutat att införa en taxa i förordnandemål. Taxan trädde i kraft den 1 juni och syftar till att ge domstolarna bättre förutsättningar att utöva en tillförlitlig kostnadskontroll. Av rättegångsbalken följer att offentliga försvarare och målsägandebiträden har rätt till skälig ersättning för det arbete de lägger ned. Domstolsverket har uttalat att den nya taxan inte står i strid med detta.

Eftersom en förundersökning i ett förordnandemål inte leder till åtal har domstolen ofta begränsad insyn i det arbete som har lagts ned av ett rättsligt biträde. Det har därför varit svårt att bedöma vad som är en rimlig ersättning till biträdet.

För regeringen är det förstås viktigt att statens resurser används på bästa sätt och att det finns en effektiv kostnadskontroll för rättsliga biträdens ersättningsanspråk. Användningen av schabloniserade ersättningar är ett av Domstolsverket beprövat sätt att reglera ersättningen till rättsliga biträden i brottmål, och taxor förekommer redan i dag i vissa brottmål där åtal väckts. Samtidigt är rätten till ett rättsligt biträde fundamental för en fungerande rättsstat och en viktig del av rätten till en rättvis rättegång. Att försvarare och målsägandebiträden ska kunna utföra sitt arbete under rimliga villkor är en självklarhet.

Jag är mycket medveten om att många advokater och Advokatsamfundet har reagerat kritiskt mot denna reform. Och regeringen kommer att följa utfallet av hur den nya taxan tillämpas och återkomma efter det.

(Applåder)

Anf. 86 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag ber om ursäkt för att jag inte var i kammaren när debatten började, men jag hade glömt mina anteckningar på kontoret. Det är sådant som händer.

Jag är inte alls jättekunnig på dessa frågor. Och jag är fullt medveten om att detta är ett myndighetsbeslut. Därför är jag väldigt ödmjuk inför denna debatt, vilket kanske inte är mitt starkaste kännetecken i andra debatter. Men i just denna debatt tänkte jag att jag ska vara det.

För dem som inte känner till frågan handlar detta om att en advokat kommer att få betalt bara för själva förhörstiden som genomförs om förundersökningen inte leder till åtal.

Jag är en av dem som tyvärr har suttit i förhör i min ungdom, och jag vet att det är väldigt mycket utöver själva förhörstiden med unga människor som det handlar om. Det handlar om att man behöver förklara för den unge vad det handlar om. Man behöver ha förberedande samtal med den unge, som ibland nästan behöver psykologhjälp för att klara av det.

Samma sak gäller kvinnor som sitter i förhör om sexualbrott och våld i nära relation. De behöver ofta tid för att kunna förbereda sig, men de kan också bryta ihop.

Om förundersökningen inte leder till åtal kommer advokaten i dag inte att få betalt för all denna tid. Det innebär att väldigt många advokater tyvärr kommer att välja att inte ta dessa mål. Det innebär också att de advokater som tar dessa mål kommer att vara de advokater som är minst angelägna om att hjälpa sina klienter fullt ut, eftersom de räknar med att de får bara dessa pengar. Då lägger de så lite arbete som möjligt på detta. Detta är ingen utveckling som vi vill ha. Och jag vet att justitieministern delar denna uppfattning.

Jag har också respekt för att man inte kan gå in och ändra myndighetsbeslut hur som helst, men det räcker inte att bara säga att man ska hålla ögonen på och följa frågan när justitieministern själv medger att detta riskerar rättssäkerheten. Jag skulle kunna hålla en lång harang om rättssäkerhetsfrågorna, men jag tänker att jag lämnar dem därhän i denna debatt. Jag tycker nämligen att detta är så viktigt.

Risken är att vi hamnar i ett läge där det blir en klassfråga – att den som har råd att betala för tiden kommer att få hjälpen medan den som inte har råd inte kommer att få den. Men det måste någonstans vara samhällets skyldighet, eftersom vi har uppfattningen att alla är oskyldiga tills motsatsen är bevisad, att stötta alla på samma sätt i den här processen.

Min fråga är därför egentligen: Finns det någonting utöver att bara följa frågan som justitieministern kan göra för att verkligen se till att detta inte innebär att människor inte får den hjälp i rättsprocesser som de faktiskt måste ha? Detta handlar dessutom om de mest utsatta. Det handlar om kvinnor som utsätts för våld i nära relationer, om barn, om unga människor och så vidare. Jag skulle vilja att justitieministern verkligen gav uttryck för det eftersom jag vet att justitieministern har en bakgrund som gör att han förstår detta fullt ut.

Anf. 87 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag känner stor respekt för Ola Möllers sätt att ta sig an frågan, och jag vill bara bekräfta de skäl som ledamoten tar upp och som talar för att enskilda människor i samband med en brottsmisstanke ska kunna räkna med ett kvalificerat ombud – en kvalificerad röst – som tar vara på deras intressen. Det är en helt fundamental sak i en rättsstat.

Utifrån en hyggligt omfattande egen erfarenhet av att vara ombud för enskilda människor i olika situationer kan jag också bekräfta att jag är mycket väl medveten om att ombudsrollen ofta omfattar ett brett omhändertagande, så att säga. Det handlar om att hantera hela den situation och påfrestning det innebär att vara i kontakt med rättsväsendet. Jag vet också

att det är på den grunden som många advokater som arbetar med den här typen av mål har reagerat starkt på reformen och befarar att den ska få negativa effekter.

Samtidigt kan man säga att det är ett legitimt anspråk från medborgarna att de offentliga medel vi använder i hela rättsordningen används på ett effektivt sätt. Advokater är och måste vara föremål för kostnadskontroll.

När ett fall kommer till domstol är det domstolen som gör den bedömningen – en advokat lämnar in sin kostnadsräkning, och sedan gör domstolen en bedömning av vad som är skälig ersättning givet det arbete advokaten redovisar. I detta fall kommer det ju aldrig till domstol, så det finns ingen domstol som kan göra skälighetsbedömningen, och Riksrevisionen – som ju har i uppgift att granska hur vi använder offentliga medel även på detta område – har påtalat att vi behöver hitta en annan modell.

Det är helt riktigt att det är Domstolsverket som myndighet i relation till domstolarna som har den uppgiften. Att använda schabloner för att bestämma ersättningen har byggt på en ganska beprövad modell. Jag tror att alla som är involverade i detta erkänner att det är svårt att hitta en bra och objektiv måttstock för hur man ska beräkna ersättningen, men något man *kan* mäta är i alla fall den tid som har lagts ned i förhör. Därför har man kroat modellen kring det.

Genom att säga detta vill jag understryka legitimiteten i den frågeställning och det problem Ola Möller pekar på här. Jag är också mycket medveten om vad advokater runt om i landet befarar kan bli effekten av denna reform.

Med det sagt trädde systemet i kraft för bara ett par veckor sedan, så det går egentligen inte att göra annat än spekulera om effekterna. Men ganska snart kommer vi att se effekterna av detta, och då är frågan vad en justitieminister kan göra utan att kliva över gränsen och ge sig in på ett område som inte är departementets, ministrernas eller regeringens utan myndighetens – i detta fall Domstolsverket.

Ja, till exempel kan man ge Domstolsverket i uppdrag att följa upp detta på ett systematiskt sätt och redovisa konsekvenserna och utfallet av modellen. Det är min avsikt att göra det när vi så småningom ska skriva ett regleringsbrev till Domstolsverket för nästa år, så att vi inom rimlig tid och baserat på en konkret användning av modellen kan se vad den har fått för effekter och dra våra slutsatser framåt av det.

Anf. 88 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för ett bra resonemang.

Jag förstår problematiken kring att en domstol inte kan fastställa kostnaden, och jag delar uppfattningen att vi ska ha kostnadskontroll i offentlig sektor – något annat vore ju närmast sensationellt. Men jag tycker samtidigt att detta är intressant, för det finns en snarlik verksamhet som har varit på tapeten, nämligen konkursförvaltning. Konkursförvaltarna bestämmer mer eller mindre själva sina kostnadsspecifikationer och har i en del fall fått ganska rikligt betalt även för ganska enkla konkurser.

Även om det finns domstolar som är inblandade i att fastställa detta kan det alltså finnas brister i systemet, och jag skulle egentligen önska att regeringen resonerade kring någon form av modell för ersättning i detta. De allra flesta advokater, precis som alla andra människor i detta samhälle,

vill nämligen göra rätt för sig. Min erfarenhet av advokater är också att de är väldigt sakliga och systematiska; de för bok över sina timmar och liknande.

Dessutom finns det en annan part i detta, nämligen utredande myndigheter i form av till exempel polisen. Det är de som håller förhören, och om en klient bryter ihop under ett förhör och man är tvungen att gå ut och lägga tid på att få tillbaka klienten till ett konstruktivt läge får man med det system som har införts inte betalt för detta. Sådana saker borde även regeringen kunna ha lite synpunkter på eller resonera kring.

Jag tar det som ett löfte att detta ska in i regleringsbrevet, och jag uppskattar det. Det ska såklart följas upp, men jag tar ministern på orden här.

Sedan är det väl så att detta kommer att ta tid. Problemet jag ser framför mig är bland annat den utveckling som regeringens samarbetspartner vill se i detta, nämligen att straffrättsåldern ska sänkas till tolv år. Det svarade ju partiledaren för samarbetspartiet Sverigedemokraterna mer eller mindre ja på i debatten i tisdags.

Tolvåringar ska alltså kunna låsas in i fängelse, och jag kan ju bara tänka mig situationen med tolvåringar som kommer in i en förhörssituation med den här typen av styrmedel för advokaternas arbete och de risker som finns inbyggt i detta system. Att lotsa en tolvåring genom ett förhör är ingen lätt sak, och det kommer att vara väldigt problematiskt. Känner man då som advokat dessutom en stress över att kostnaderna inte går ihop finns det risker att jobbet inte blir ordentligt utfört.

Då måste man också fråga sig om det finns ytterligare parter som skulle kunna ha någon form av uppföljningsansvar i detta – jag vet inte, en barnombudsman eller liknande – och som kan få i uppgift att granska. Vi måste verkligen se till att det säkerställs att alla får den rätt de behöver.

Sedan är det så att andra delar av rättsväsendet har haft en väsentligt kraftigare utveckling när det gäller kostnaderna. Polisen har sedan 2017 haft en kraftigare kostnadsutveckling än kostnaderna för dessa mål; polisen har haft 19 procents kostnadsökning, jämfört med 15 procents ökning i detta. Advokaterna har alltså i så fall varit mer återhållsamma.

Detta hänger ju ihop: I takt med att man skickar in fler i rättsväsendet kommer också kostnaderna att öka. Vi bedrev ett starkt arbete under den förra mandatperioden för att lagföra fler, och enligt vad regeringen själv säger har den samma ambition och vill öka antalet lagförda väldigt mycket mer. Då kommer också klienterna att komma in i fler fall, och då är det klart att vi får ökade kostnader i förhörssituationerna.

Det är väl också justitieministerns uppfattning att en av statens absoluta kärnuppgifter är att värna medborgarens rätt till en rättssäker process när man står under förhör och sedan eventuellt åtal.

Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Det är naturligtvis helt riktigt att en helt grundläggande uppgift för vår rättsordning och för staten är att säkerställa en hög grad av rättssäkerhet för den enskilde. En grundbult i detta är att säkerställa att enskilda människor har rätt till ett rättsligt biträde i den här typen av processer.

Jag vill ändå nyansera bilden av de regler som nu är på plats. Det är helt riktigt att taxan utgår från en schablon, men det finns ventilregler som

gör att man kan begära ersättning för de extra kostnaderna om man kan visa att det har varit motiverat att göra insatser utöver det som kan utläsas av förhörstiden. Det är en taxa med en betydande ventil för att annat arbete som har varit motiverat i det konkreta fallet ska kunna fångas upp.

Straffmyndighetsåldern kan skilja sig åt mellan olika civiliserade demokratiska rättsstater. Vi har 15 år. Jag tror att Tyskland har 14. Nederländerna har 13. Man kan se olika på det, men alldeles oavsett var man lägger nivån ger denna typ av rättegångsregler ett särskilt skydd för minderåriga när det gäller tillgång till rättsliga biträden. Det är klart att det är av avgörande betydelse att säkerställa att enskilda i största allmänhet och inte minst barn och unga har tillgång till ett fullgott rättsligt biträde.

Jag bedömer att det rimliga sättet att gå framåt är att erkänna att det finns flera legitima intressen samtidigt här. Å ena sidan finns det starka intresset att säkerställa att enskilda har tillgång till ett ordentligt skydd i form av ett rättsligt biträde i en rättsprocess, å andra sidan finns det väldigt legitima anspråket att de offentliga medlen ska användas och följas upp på ett bra sätt.

Riksrevisionens bedömning har varit att uppföljningen har varit otillräcklig. Då måste man hitta en modell för att hantera detta. Det är vad Domstolsverket har gjort, och denna modell har nu gällt i några veckor.

Vi är fullt medvetna om den kritik som har förts fram från advokathåll. Jag läste senast i går en protestskrivelse med Advokatsamfundet i spetsen, uppbackad av flera hundra advokater. Jag åtar mig att följa utvecklingen på ett mycket noggrant sätt och att återkomma med ett särskilt uppdrag till Domstolsverket att mer på djupet följa upp effekterna och utfallet av detta system. Sedan ska vi dra våra slutsatser av det.

Jag är övertygad om att det går att tillgodose båda dessa intressen på ett balanserat sätt. Nu får vi se vart detta för oss. Vi ska lyssna väldigt noggrant på dem som har olika roller i rättsprocessen, på enskilda människor och deras erfarenheter av detta arbete och, för den delen, på den ansvariga myndighetens bedömningar av hur systemet har fungerat. Sedan ska vi dra våra slutsatser för framtiden.

Anf. 90 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Det finns ju fler skevheter i detta. Staten flyttar fram sina positioner gentemot den enskilde medborgaren. Till exempel har antalet åklagare ökat med 24 procent sedan 2017, medan antalet domare inte ens har ökat med 7 procent. Det är klart att det skapar en annan balans i systemet när åklagarsidan växer väsentligt samtidigt som vi ser att skyddet för den enskilde i förhörssituationen riskerar att försvagas. Detta gör någonting med balansen i rättsstaten.

Jag tror verkligen att detta är någonting som vi måste följa upp över tid. Därmed inte sagt att vi inte ska ha kontroll över kostnaderna, men jag tror att det måste finnas en mellanvariant i det här. Jag har högt förtroende för advokaterna när det gäller deras möjligheter att redovisa detta på ett gott sätt. Sedan får man väl ha en granskningsnämnd eller något annat hittepå för att studera detta, om nu inte domstolarna ska göra det – de har ju annat att göra.

Jag tackar för en väldigt konstruktiv och bra debatt. Trots den nuvarande utbyggnadstakten när det gäller de väldigt repressiva åtgärder som regeringen vidtar tillsammans med Sverigedemokraterna hoppas jag att den enskildes legitima behov av skydd fastställs och att de kvarvarande liberala värderingarna i regeringsunderlaget ser till att man håller fast vid detta.

Jag är orolig när staten flyttar fram sina positioner så oerhört kraftfullt som man gör nu med denna typ av åtgärder. Hur behjärtansvärd kostnadskontrollen än är måste vi verkligen vara noga med balansen mellan staten och individen i dessa uppgifter. Jag hoppas att justitieministern kommer att följa detta och titta på det. Jag har också fullt förtroende för att ministern kommer att göra det, för jag upplever att han har en god grund i dessa frågor och ofta har en god riktning i det han gör.

Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Ola Möller för vänliga ord. Jag vill gärna returnera dem genom att säga att jag tycker att det är utomordentligt bra att denna fråga lyfts upp också här i riksdagens kammare och att vi får möjlighet att diskutera dessa angelägna rättssäkerhetsfrågor.

Jag vill gärna bekräfta att det inte råder någon tvekan om att hela rättsordningen och hela rättsväsendet är utsatt för ett starkt tryck. Det är framför allt drivet av samhällsutvecklingen, men också från politikens sida vidtar vi åtgärder och tillför nya verktyg till brottsbekämpningen för att kunna få en ökad brottsupplärning och en ökad lagföring. Detta utsätter hela rättsystemet för ett ökat tryck.

Advokaternas roll är oundgänglig för att rätt balans mellan allmänna intressen och enskilda intressen ska kunna finnas i det konkreta fallet. Därför tycker jag att det är utomordentligt viktigt att lyssna på de enskilda ombudens erfarenheter av hur denna modell slår i praktiken och ta med oss det som ett viktigt underlag när vi ska utvärdera modellen för framtiden.

Jag kan bredda perspektivet ytterligare. I morgon ska jag ha ett möte med ett antal domare som har gått i spetsen för ett domarupprop. Det är ju ett uttryck för att även domstolarna blir utsatta för en väldig press och ett väldigt tryck i denna situation.

Vad detta i grund och botten understryker är följande: Om vi ska klara denna uppgift, som har en enorm magnitud, och vända utvecklingen inte minst när det gäller den grova organiserade brottsligheten måste vi säkerställa att hela rättsväsendet är rustat, ända ned till hanteringen av det enskilda fallet, på ett sådant sätt att det kan göras på ett både effektivt och rättssäkert sätt.

Stort tack för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag!
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 14 juni

2022/23:401 Vab för diabetesföräldrar

av *Åsa Eriksson* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2022/23:402 Legalisering av cannabis i Tyskland

av *Karin Sundin* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2022/23:403 Friskolekoncerner som inte sköter sitt utbildningsuppdrag

av *Daniel Riazat* (V)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2022/23:404 Prissättningen på fjärrvärmemarknaden

av *Zinaida Kajevic* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 7 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 14 juni

2022/23:779 Omplacering av elever som begått sexuella kränkningar

av *Rasmus Ling* (MP)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2022/23:780 Hinder för tillförsel av effekt i elnätet

av *Linnéa Wickman* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:781 Åtgärder för att förbereda Sverige på extremväder

av *Jytte Guteland* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:782 Köp av utsläppsrätter för att nå målen i klimatlagen till 2030

av *Isak From* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:783 Barnfattigdom

av *Anna Wallentheim* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2022/23:784 Arbetslivskriminalitet och utstationeringslagen

av *Jim Svensk Larm* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:785 Fossilfri järn- och stålproduktion

av *Peter Hultqvist* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:786 Regeringens vilja att uppnå klimatmålen
av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:787 Blockaden av det politiska systemet i Nordirland

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:788 Skattereglerna för vindkraften

av *Elsa Widding* (-)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:789 Vindkraftens särbehandling

av *Elsa Widding* (-)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:790 Tillämpning av penningtvättslagstiftningen

av *Ali Esbati* (V)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

Prot. 2022/23:125

15 juni

-----

§ 8 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 14 juni

2022/23:740 Eget företagande utifrån ett könsneutralt perspektiv

av *Sara Gille* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:742 Åtgärder under pausen i vattenkraftens miljöprovningar

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:748 Köer inom barn- och ungdomspsykiatri

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2022/23:741 Mål för konsumtionens klimatpåverkan och exportens

klimatnytta

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:744 Regeringens klimathandlingsplan

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:749 Narkotikasök med hund på postterminaler utan skäligen misstanke

av *Katja Nyberg* (SD)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2022/23:747 En framtida hemmabas för specialflyg

av *Johan Andersson* (S)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2022/23:754 Värnandet av det kyrkliga kulturarvet

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

Prot. 2022/23:125
15 juni

2022/23:753 Dalregementets fastigheter

av *Mikael Larsson* (C)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2022/23:750 Tillgänglighet på flygbussarna

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2022/23:756 Säkerhetsaspekter vid utländska investeringar

av *Joar Forssell* (L)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:757 Säkerhetspolitiska aspekter vid inköp från kinesiska företag

av *Joar Forssell* (L)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:752 Stärkta diplomatiska relationer med Indien

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:755 Carl Bildts deltagande i Erdoğans presidentinstallation

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:751 Samarbete med Taiwan inom digitalisering och cybersäkerhet

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 15.27.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.47,
av förste vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 87 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 3 Livsmedelspolitik	1
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU18	1
Anf. 1 JOHN WIDEGREN (M)	1
Anf. 2 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	4
Anf. 3 JOHN WIDEGREN (M) replik	4
Anf. 4 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	5
Anf. 5 JOHN WIDEGREN (M) replik	5
Anf. 6 EMMA NOHRÉN (MP) replik	6
Anf. 7 JOHN WIDEGREN (M) replik	6
Anf. 8 EMMA NOHRÉN (MP) replik	7
Anf. 9 JOHN WIDEGREN (M) replik	7
Anf. 10 EMMA NOHRÉN (MP)	8
Anf. 11 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	10
Anf. 12 EMMA NOHRÉN (MP) replik	10
Anf. 13 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	10
Anf. 14 EMMA NOHRÉN (MP) replik	11
Anf. 15 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	11
Anf. 16 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	12
Anf. 17 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	13
Anf. 18 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	13
Anf. 19 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	14
Anf. 20 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	14
Anf. 21 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	16
Anf. 22 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	16
Anf. 23 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	17
Anf. 24 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	17
Anf. 25 ELIN NILSSON (L).....	18
Anf. 26 STAFFAN EKLÖF (SD).....	19
Anf. 27 KAJSA FREDHOLM (V).....	21
Anf. 28 ANDERS KARLSSON (C).....	22
Anf. 29 JOHN WIDEGREN (M) replik	24
Anf. 30 ANDERS KARLSSON (C) replik	24
Anf. 31 JOHN WIDEGREN (M) replik	25
Anf. 32 ANDERS KARLSSON (C) replik	25
(Beslut skulle fattas den 20 juni.)	25
Ajournering.....	25
Återupptaget sammanträde.....	26
§ 4 Statsministerns frågestund.....	26
<i>Hat och hot mot politiker.....</i>	26
Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (S).....	26
Anf. 34 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	26
Anf. 35 MIKAEL DAMBERG (S).....	26
Anf. 36 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	27
<i>Invandringspolitik och brottslighet.....</i>	27
Anf. 37 LINDA LINDBERG (SD).....	27

Anf. 38	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	28
Anf. 39	LINDA LINDBERG (SD)	28
Anf. 40	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	28
<i>Medel till kommuner och regioner</i> 29		
Anf. 41	NOOSHI DADGOSTAR (V)	29
Anf. 42	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	29
Anf. 43	NOOSHI DADGOSTAR (V)	30
Anf. 44	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	30
<i>Ett nationellt avhopparsprogram för barn</i> 31		
Anf. 45	MUHARREM DEMIROK (C)	31
Anf. 46	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	31
Anf. 47	MUHARREM DEMIROK (C)	32
Anf. 48	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	32
<i>En kriskommission mot våldsbrott</i> 32		
Anf. 49	CAMILLA HANSÉN (MP)	32
Anf. 50	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	33
Anf. 51	CAMILLA HANSÉN (MP)	33
Anf. 52	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	33
<i>Regeringens brottsförebyggande arbete</i> 34		
Anf. 53	LOUISE MEIJER (M)	34
Anf. 54	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	34
<i>Kärnkraftens förutsättningar i Europa</i> 34		
Anf. 55	CAMILLA BRODIN (KD)	34
Anf. 56	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	35
<i>Situationen för utsatta barn under sommaren</i> 35		
Anf. 57	LINA NORDQUIST (L)	35
Anf. 58	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	35
<i>Välfärden och det svenska ordförändskapet i Nordiska ministerrådet</i> 36		
Anf. 59	EVA LINDH (S)	36
Anf. 60	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	36
<i>EU-förslag om tvingande omfördelning</i> 37		
Anf. 61	LUDVIG ASPLING (SD)	37
Anf. 62	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	37
<i>Brottsförebyggande åtgärder för barn och unga</i> 37		
Anf. 63	GUDRUN NORDBORG (V)	37
Anf. 64	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	38
<i>Resurser till skolan</i> 38		
Anf. 65	NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	38
Anf. 66	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	39
<i>Ekocid som ett internationellt brott</i> 39		
Anf. 67	REBECKA LE MOINE (MP)	39
Anf. 68	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	39
<i>Barns läskunnighet</i> 40		
Anf. 69	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	40
Anf. 70	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	40
<i>Väntetiderna i vården</i> 41		
Anf. 71	LILI ANDRÉ (KD)	41
Anf. 72	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	41
<i>Sveriges Natointräde</i> 41		

Anf. 73 MORGAN JOHANSSON (S).....	41	Prot. 2022/23:125
Anf. 74 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	42	15 juni
<i>Utformningen av det nationella klimatmötet</i>	42	-----
Anf. 75 ELIN SÖDERBERG (MP).....	42	
Anf. 76 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	42	
<i>Sveriges långsiktiga stöd till Ukraina</i>	43	
Anf. 77 MAGDALENA THURESSON (M).....	43	
Anf. 78 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	43	
<i>Regeringens skattepolitik</i>	43	
Anf. 79 MATHIAS TEGNÉR (S)	43	
Anf. 80 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	44	
<i>Flaskhalsintäkter som stöd till hushåll och företag</i>	44	
Anf. 81 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	44	
Anf. 82 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	44	
<i>Kommunernas brottsförebyggande arbete</i>	45	
Anf. 83 LARS ISACSSON (S).....	45	
Anf. 84 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	45	
§ 5 Svar på interpellation 2022/23:373 om schabloniserade		
taxor för förordnandemål	46	
Anf. 85 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	46	
Anf. 86 OLA MÖLLER (S)	46	
Anf. 87 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	47	
Anf. 88 OLA MÖLLER (S)	48	
Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	49	
Anf. 90 OLA MÖLLER (S)	50	
Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	51	
§ 6 Anmälan om interpellationer	52	
§ 7 Anmälan om frågor för skriftliga svar	52	
§ 8 Anmälan om skriftliga svar på frågor	53	
§ 9 Kammaren åtskildes kl. 15.27	54	